

ALBINA CARPATILOR

Apare la 15. și ultima fiă-cărei luni, în fascicule de 2 côle. ABONAMENTUL pentru Austro-Ungaria: pe an 6 fl., pe 6 luni 3 fl., pe 3 luni 1 fl. 50 cr.; pentru România: pe an 16 lei, pe 6 luni 8 lei, pe 3 luni 4 lei. — O fasciculă 25 cr. sêr 70 bani. — Abonamentele se fac la editorul W. Krafft în Sibiu, la colectanții, la oficiile postale și la tôte librăriile.

Amor și națiune.

novelă istorică.

I.

De ce e fața ta atât de tristă, Laura?

Ochiul tău albastru și umed sémănă cu cerul senin îmbrăcat în umbrele nopții și străluce asemenea stelulelor ce-l împodobesc. Privirea ta rătăcește cu durere printre umbrele tăcute ale nopții. Părul de aur împrăsciat pe umerii tăi este espus la desmierdările recoroșe ale vântului te tómnă; ér buzele rumene și se deschid pentru a lăsa să iésă un suspin! Nu te temi că fața ta albă va fi atinsă de brumă, ca frumosul cap al unui crin? Nu te temi că palpitarile sinului tău rotund vor face gelóse spiritele nopții, care saltă prin aer în horă nebună?

Oh, închide feréstra, Laura. Veđi frunđele gálfeđite ale arborilor sbórá suflate de bóre și cu un sunet trist acoper pajiștea de ruine. Este tómnă, Laura, și trupul tău e flóre de primăveră. Închide feréstra!

Nu vrei? Tu nu simți recórea de séră? N'auđi șoptele frunđelor? Nu veđi iasmele cum se apropiă de tine?

Ce póte dar, Laura, să te facă atât de nesimțitoare? este dórá frica? este óre așteptarea? Este temerea séu speranța?

Te temi póte de sórtea bătrânului tău tată, a vitézului tău frate? Íi plângi póte că cutéză a înfrunța armele nefvinsului Mihai și mânia sa nimicitoare? Dar nu, tu șcii, că ei de o sută de ori au privit mórtea în față fără a tresări, șcii că mânia Osmanliului și fala Léhului s'au sdrobit de atâtea ori de armele lui Caspar și Baltazar Kornis; că-cí tu ești fiica și sora lor. Așadar de ce te temi, Laura?

Te temi că Daniel, logodnicul tău Daniel, va ajunge sub spada teribilă a lui Baba Navac și a înfricoșăților săi voluntari? Dar tu șcii că el s'a măsurat cu Tătarii, și că

luptele-í sunt jucării; tu șcii că vitejia lui l'a făcut nobil și logodnicul tău.

Atunci de ce temi, Laura? Te temi că Daniel nu va veni să te sărute înainte de a înfrunța mórtea; că-cí ađi e 27 Octomvre și mâne se va hotări sórtea patriei tale. Dar nu șci tu, că amorul lui Daniel e în stare să restórne ori ce pedeci? Nu șci tu, că el ar străbate șirurile inimice, ar trece preste zidurile unei cetăți pentru a te vedea, Laura?

Tu o șci, că-cí étă privirea ta ațintită spre porțița grădinei se iluminéză de o bucuriă nespúsă. Porțița scărtaie în țtini, pintenii resună pe nisip și o pană albă se desemneză în întunerecul nopții . . . . .

— „Credeam că nu mai vii, Daniel, și nerăbdarea m'a chinuit amar. Eram gata să îmbrac haine bărbătești și să te caut.“

— „Să nu vii, Laura? Să nu vii, când șciu că inima ta m'astăptă, sinul tău palpitéză pentru mine, ochiul tău străluce la gândul meu, gura ta îmi surde? Să nu vii, Laura? Décă ași fi mort, spiritul meu încă ar veni să te desmierde.“

— „Mort, Daniel, mort ai đis. Nu, nu vorbi astfel. Nu cobi în momentul când pericolul te amenință.“

— „Fi liniștită, Laura. Brațul meu e obicinuit a da mórtea; ér peptul meu încă n'a primit lovitură. Spionii nostri spun, că avem a ne lupta cu o trupă neregulată, pe care armele lui Andrei Batori o vor spulbera ușor.“

— „Nu vorbi cu atâta despret, Daniel, de un om ca Mihai, de care tremură Padișahul și care în câteva đile trecu Carpații și ajunse până la Sibiu. Să dea Dumnezeu să mă 'nșel, dar am o preșimțire că anul 1599 ne va fi fatal.“

— „O presimțire, Laura?”

— „Veți rîde de mine, că-cî tu ești bărbat învîțat a combate, ér nu a suferi. Dar noi femeile, reduse a petrece timpul mai mult singure, predate cugetărilor celor mai felurite, ne plîsnim pôte năluciri și credem în ele ca și când ar fi aevae. E ceva mai mult: am visat un vis urt. Se părea că Daniel al meu se schimbase tare, nu mai voia să șciă de mine și de ai mei, părăsise cauza noastră. Tu surîți? Și eú am dat din umeri la cugetul acesta și am cercat să-l alung cu despret. Dar visul nu m'a părăsit, el mi s'a arêtat tótă ziua ca o stahiă amenințătoare și m'a făcut să tremur pentru fericirea mea.”

— „Laura, Laura, acestea sunt năluciri deșerte. Nu ști tu, că amorul meu nu cunoșce nimica, la care ar putea să se plece? El va remănea mereú în sufletul meu puternic, curat, neatins. De atâtea ori ți-am jurat-o, Laura, și acum ți-o mai jur pe Dumneđeul meu, pe onórea mea: te voiú iubi în veci.”

— „Îți mulțamesc, Daniel, amicul meu,” fură singurele cuvinte ce se mai auđiră, că-cî o sărutare de foe împreună buzele celor doi tineri.

— „Eram o nebună,” ți se éráși Laura după o paușă în care-și reculese mințile pierdute în focul sărutării, „eram o nebună să cred în astfel de visuri, dar de acum înainte ele nu vor mai reveni, Daniel, iubitul meu. De acum te vêd cu siguranță înfruntând mânia dușmanului și înfrângendu-i trufia. Voi veți învinge și apoi ne vom întorce éráși în dulcele sălaș, unde vom fi uniți pentru totdeuna.”

— „Gândire deliciosă: unirea pentru totdeuna. Ea nu mă părăseșce niciodată, Laura. Ea-mi serveșce drept talisman în încăerările cu vrăjmașul patriei, drept îmbold pentru ómenii mei la fapte mari. La strigătul: „Laura” de multe ori s'a simțit vrăjmașul sdrobot și alungat. Tu ești ángerul meu păzitor, Laura, tu ești viața, fericirea mea.” Țicând acestea el o strinse în brațele sale și o sărută cu transport.

Într'aceea o fanfară de alarmă resună în depărtare. Daniel tresări și lăsă din brațe pe încântătoarea Laura.

— „Auđi, iubita mea, alarma în castre. Să nu ne fi surprins inimicul. Trebuie să plec. Adio, Laura, adio, ángerul meu.”

O ultimă sărutare, o lacrimă din ochiul tinerei fete și fericirea dispăru ca o nălucire.

Laura remase la feréstră și se uită după umbra grăbită a lui Daniel, care ajungênd la portița mai trâmise o sărutare cătră feréstră și se făcu nevedút.

Laura se mai uită mult timp cătră locul, unde-l vêduse, apoi căđu în genunchi înaintea unui crucific și se rugă mult, mult.

Într'aceea Daniel ieșind din grădină găsi în strădișoră pe un soldat cu două cai.

— „Ce e, Januș? Ce s'aude?” întrebă Daniel.

— „S'aude mișcare în lagér, stăpáne. Póte o surprisă a dușmanului.”

— „Să alergăm, Januș. Armăsarii aceștia ne vor duce până acolo în cinci minute. Vom ajunge încă la timp.”

— „Să dea Dumneđeú, stăpáne.”

Țicând acestea, cei doi ómenii se aruncară pe cai și-i luară la gónă până la pórtă cea mai apropiată a Sibiului. Pázitorul îi lăsă să trecă fără greutate ca pe nișce ómenii cunoscuți, servitori fideli ai principelui. În câteva minute

ajunseră pe drumul Gușteriței, de unde se deosebiaú în liniștea nopții și cuvintele din tabéra lui Andrei Batori. Pe la mijlocul acestui drum călăreții apucară spre drépta și o minută mai în urmă intrară în castre cu iuțela vântului.

— „Ce e? ce s'a întemplat?” întrebă Daniel într'un ton poruncitor pe cel dintăiú soldat, pe care-l vêdu.

— „Un spion,” ți se el, „un spion, căpitane, o umbră albă retăceșce prin castre. Sentinela vêdênd-o a dat alarma,” respunse soldatul ducênd mâna la chivéră.

— „Ce fel de spion?”

— „Nu se șcie, căpitane. De când se află Valahii în fața noastră, acéstă umbră retăceșce în tóte nopțile în giurul nostru, fără ca să-i fi reușit cuiva a pune mâna pe ea.”

— „Nu, fiindcă toți sunteți nișce babe. Pe unde-a apucat acea umbră miraculosă?”

— „S'a îndreptat spre Șelimber, căpitane.”

— „De mult?”

— „Cu câte-va clipite mai nainte.”

— „Atunci e a mea. Nóptea e luminósă, o voiú deosebi în câmpie. Remăi aci, Januș. Voiú să le arêta la acești ómenii, cum se tractéză spionii.”

Țicând acestea, Daniel își înfipse pintenii în cópselle nobilului seú armăsar, care făcu o săritură teribilă și plecă ca o săgétă.

Ér cei din giur clătinară din cap cu compătimire.

— „Alaltă séră,” observă soldatul, care vorbise mai nainte, „alaltă séră spionul acela dintr'o singură lovitură de sabiă a crepat capul lui Andrei uriașul, care-l ajunsese prea de aprópe.”

— „Și aseră,” ți se un altul, „s'aú luat după dênșul dóuđeci de călăreți de-ai lui Moise Székely. Când credeaú că aú pus mâna pe el, spionul íatorse calul și aruncându-se în mijlocul lor ca un năzdrávan a culcat de odată la pámênt pe trei din cei mai de aprópe. Cu a dóua lovitură taiă capul lui Varga și brațul lui Nandor. Ceilalți, toți ómenii cu capul a mână, cređură că acea ființă e diavolul în persónă și o luară la sánétósa. Spionul în loc de a-i urmări, își întorse calul și plecă în pas cătră tabéra valahă.”

— „Și stăpánul meu s'a dus singur în contra unui astfel de duh necurat,” se vâeră Januș.

— „Nu e duh, fártate, se spune că ar fi Novac,” ți se un soldat.

— „Ba mie mi se pare c'am zărit eri barba lui Vodă-Mihai,” observă un altul.

— „Ori cine ar fi, rugați-vé la Dumneđeú pentru sufletul sêrmanului căpitan,” făcu corul întreg.

II.

Urmărindu-și marile sale planuri de cuceriri, Mihai, principele Valahiei, se hotărî a năvali în Transilvania, unde domnia de câteva luni cardinalul Andrei Batori, după abdicarea de bună voe a fratelui seú Sigismund Batori. Dupăce făcu pregătirile necesare și-și acoperi spatele în contra Turcilor prin tot felul de promisiuni, plecă cu armata spre Transilvania, luând cu sine pe blânda sa sođiá Stanca și pe fiul seú Nicolae.

Pe când Andrei Batori își petrecea timpul în ospete, Mihai trecu Carpații pe la Buzéú într'o ți și-o nópte și acoperit cu auctoritatea împératului Rudolf, ínră în Transilvania în 17 Octomvre 1599, fără a întemпина vre o piedecă. Dieta adunată în Alba-Julia nici nu visa peri-

colul ce amenința țera, afară de partizanii lui Mihai, cari erau destul de numeroși.

Căți-va căpitanii de Secuți, pe care-i avea Mihai cu sine, resculară poporul resboinic al Secuilor; aceștia mărind numărul armatei lui Mihai. Nobilimea, maltractată de sușii săi, trimise vestea despre cele ce se petrec la Andrei Batori, care porunci să se porțe prin țără sabia sângeră. Acesta era semnul că totă puterea armată, de care dispunea Transilvania, avea să se scole și să alunge pe dușmani.

Mihai publică o proclamațiune, că vine numai să depună pe Andrei Batori, care ține cu Turcii, și după ce în 20 Octomvre căpătă dela Brașoveni promisiunea, că nu vor întreprinde nimic în contra sa, se îndreptă către Sibiu preste Codlea, Șercaia, Făgăraș.

Andrei Batori trimise la Mihai soli, ca să-l înduplece a se rentorce. Mihai își continuă drumul. Andrei atunci lăsă în Alba-Julia pe fratele său Stefan și pe Ladislau Gyulafi să conducă afacerile statului, ér el se duse în lagărul dela Săbeș, de unde porni cu armata spre Sibiu.

Acum se află amândouă armatele înaintea Sibiului. Tabăra lui Andrei Batori era între Sibiu și Gușteriță, ér a lui Mihai pe un loc ceva mai rădicat lângă Șelimer.

Armata lui Mihai era superiără la a lui Batori, dar principele român se afla în țără străină și trupele sale erau compuse în parte din voluntari și mercenari, cari nu meritaă chiar o încredere necondiționată. Cu toate acestea Andrei Batori tremura înaintea teribilului său inamic și căuta să facă pace cu el. În consiliul de resbel, pe care-l conchiâmă principele Transilvaniei, unii erau de părere să trăgăneze lucrul până când armata lui Mihai se va slăbi, ér cea Transilvană se va mări prin contingente nouă. Alții diceau, că e mai bine să nu stea Batori la îndoală, ci să atace pe inamic, că-cî cu timpul armata lui Mihai în loc de a se slăbi, din contră va deveni mai puternică prin sosirea trupelor prospete aduse pe la Turnul roșu de Radu Buzescu și de Banul Udrea.

Batori adoptă planul din urmă. Mihai vrând să mărescă speranța de pace, în care se legăna cardinalul-principe, trimise soli la densus, cerându-i trecere liberă prin Transilvania pentru a merge în Ungaria în contra Turcilor. În cas, când această trecere i-ar fi refuzată, dicea solia, Mihai și-o va procura cu puterea.

Batori respuse, că Mihai să se întorcă érá-și pe drumul, pe care a venit — ceea ce s'a întâmplat să fiă uitat și améndouă, amésurat vechei alianțe, să se gândescă numai, cum să combată cu puteri unite pe inamicul comun al creștinismului.

În urma acestora se încheiă un armistițiu și se schimbă obstacii. Batori trimise în lagărul lui Mihai pe Moise Székely și pe Melchior Bogathi, ér din partea Românilor sosiră la Transilvaneni boerii Preda și George postelnicul.

Pentru ca împăcarea să fiă deplină, Cardinalul trimise în 27 Octomvre, ziua în care se începe istoria această, pe legatul papal Malespina în castrele lui Mihai, cu misiunea să-l înduplece pe acesta a rămănea în alianță și amicitia cu Transilvania. Malespina își desvoltă talentele sale diplomatice, pentru a câștiga pe Mihai, și în urmă adăugă: este porunca seriósă a împăratului, ca Mihai să se întorcă în țără sa.

Mihai respuse, că preste nópte se va gândi și a doua zi va trămite respuns lui Batori său cu graiul său cu vârful spadei.

Era de prevădit că toate încercările de pace erau zadarnice și că vésarea de sânge era neîncungiurată. Șovăirile lui Batori și ofertele lui de pace escitară mai rău spiritele soldaților, cari voiaă lupte și învingeri. În așteptarea acestora scenele despre care am dat o schiță în capitolul precedent, erau destul de dese în castre. Astfel steteau lucrurile în momentul, când se începe narațiunea noastră.

(Va urma.)

Tăcere!

pe un mormânt.

Tăcere, o copile: abia te-ai scoborit,
Pe mâna deitățit, în lumea de mahnire
De lacrimi, de ură, pământul amărit.
O, slabă creatură, reține-a ta strigare,
Că-cî mamă-ta te-aude și plină de 'ntristare
Se plécă cătră tine pândind a ta zimbire.

Tăcere, și ascultă. Tu creșci. În giurul tēu
Tumulte discordante se 'nalță 'ngrozitoare.
Audi! Și-un murmur dulce trămite-acordul său
Ca lir' armoniósă; și glasuri de iubire
Șoptesc a vieții taină, isvor de fericire:
»Fi bun, iubește, speră, ființă muritoare.«

Tăcere, mândru june. Ascultă! Se silesc
Nebunii și 'ntelepții cu sfaturi a te prinde.
O, june, te ferește de cel ce lingușesc.
A patimilor chipuri te 'ncungiură 'n tăcere,
Rațiunea le combate. Resistă cu putere,
Așteptă, te gândește la cursa ce se 'ntinde.

Tăcere! Nu tu singur pe-acest pământ grăesci.
Natura are limbă. În valea parfumată,
Pe margini de isvără, în codrii bătrânești,
Ascultă armonia, ce inima-ți răpește.
Ea tainic se înalță din érba, care crește,
Din apa tremurândă, din frunța legănată.

Tăcere! În spre séră, din cerul de azur
Scobóra blonde rađe. N'audi tu a lor șopte
Ce 'n inimă-ți deșteptă un dulce lin murmur?
Nu simți tu pacea blândă ce ceriu-ți dăruiește?
Ființe nevedute te-așteptă și-ți vorbește:
»Tăcere. Te gândește la cea din urmă nópte.«

Tăcere! om de patimă. O! mult e fericit
Și înțelept acela, ce trece în tăcere
Prin lumea de mahnire. Când vremea a sosit
Să nălți a ta vorbire, atunci numai vorbește.
Când slaba inocență în chin se tânguește,
Când dreptul se apasă, atunci dreptate cere.

Tăcere, o bătrâne. Tu vrei să obosești
Cu viața ta trecută pe tinăra suflare.
Un pas al pân' la moarte. Când nici nu te gândești
Un fir va să se rupă, ca cîrda unei lire;
Suflarea-ți tremurîndă, ca slaba licărire
A lampei sepulcrale, se stinge și dispăre.

Tăcere și ascultă! Un ânger ți-a șoptit
Misterul deitățit; pe fruntea ta pălită
Măreț întipărește sigilul aurit
Al veciniceî credințe. Încet a lumet glasuri
Se pierd în depărtare, ca șgomotul de pasuri,
Ca murmurul de valuri în marea liniștită.

Tăcere! Înc'o clipă. Un glas nemărginit
Străbate universul. O, ce mîndră cîntare,
Ce dulce armoniă la tine a sosit!
Privește-acea lumină, ce lin te impresoră
A ângerilor coruri se naltă se coboră.
O, Dumneșeu puternic, trâmite-a ta îndurare!

Don Asturio.

Unele influințe ale apei asupra străformărilor globului pămîntesc.

Revoluțiunile sêu catastrofele, care au avut o mare influință asupra schimbării de formă a pămîntului nostru în decursul dezvoltării sale, și care s'au produs prin diferite puteri dinamice și chemice (prin vulcanism, cutremuri de pămînt, esundări-potôpe ș. a. m.); nu s'au arătat nici când de odată preste întregă suprafața a pămîntului, ci — asemenea acțiunilor variabile din presinte — s'au dezvoltat numai catastrofe locale încet și, așa dicînd, ne-băgate în samă.

Revărsările de șgură minerală, de lavă, cășunate prin acțiunile vulcanice, rădicările și cufundările diferitelor părți ale pămîntului, produse prin cutremuri de pămînt, au alternat în decursul miliónelor de ani. Tocmai de aceea e probabil, că acum nu se mai află nici o parte de pe suprafața pămîntului, care să nu fi fost de repetite ori preste și sub nivelul mării. Prin aceste schimbări ne-numerate se esplică varietatea și compositiunea minerală feliurită a păturilor sedimentare și eruptive, care s'au aședat pe cele mai multe locuri în dimensiuni considerabile. Diferitele pături aședate una preste alta, care forméză la olaltă o cójă de vre-o 40 km și care sunt compuse într'un mod heterogen de var, lut, nisip ș. a., se împart de geologii moderni în mai multe grupe sêu epoce, al căror caracter se baséză specialminte pe însușirile remășițelor animale și vegetale petrificate. Epocel principale, care constau din mai multe „formațiuni“, sunt următoarele: epoca primordială (archaeolitică), primară (palaeolitică), și cuaternară (antropolitică).

În decursul acestor perióde s'au infățiat pe suprafața pămîntului schimbări mai mari sêu mai mici și adecă schimbările cele dintăi au fost cu mult mai active decăt cele din timpurile următoare; pe lângă tótă puterea lor însă au fost pururea identice. — Identice, pentru că legile naturei nu se schimbă în esența lor după cursul timpului, ci își continuă mereu activitatea lor fără vre-o modificare; cum au fost la început, tocmai așa au rămas până în timpurile nóstre. — Strămutarea delurilor în văi, purederea lacurilor din fluviile desecate, schimbarea locurilor plane în munți înalți, formarea insulelor ș. a. produse prin cutremuri și prin convulsiiunile pămîntului; — străformarea suprafeței pămîntului prin cursuri de lavă, prin ploii de cenușă, care acoper orașe și ținuturi întregi: tóte aceste și alte multe fenomene ce se observă și astăzi se repétéză în cursul naturei de milióne de ani după legi analoge și numai cu activități variabile!

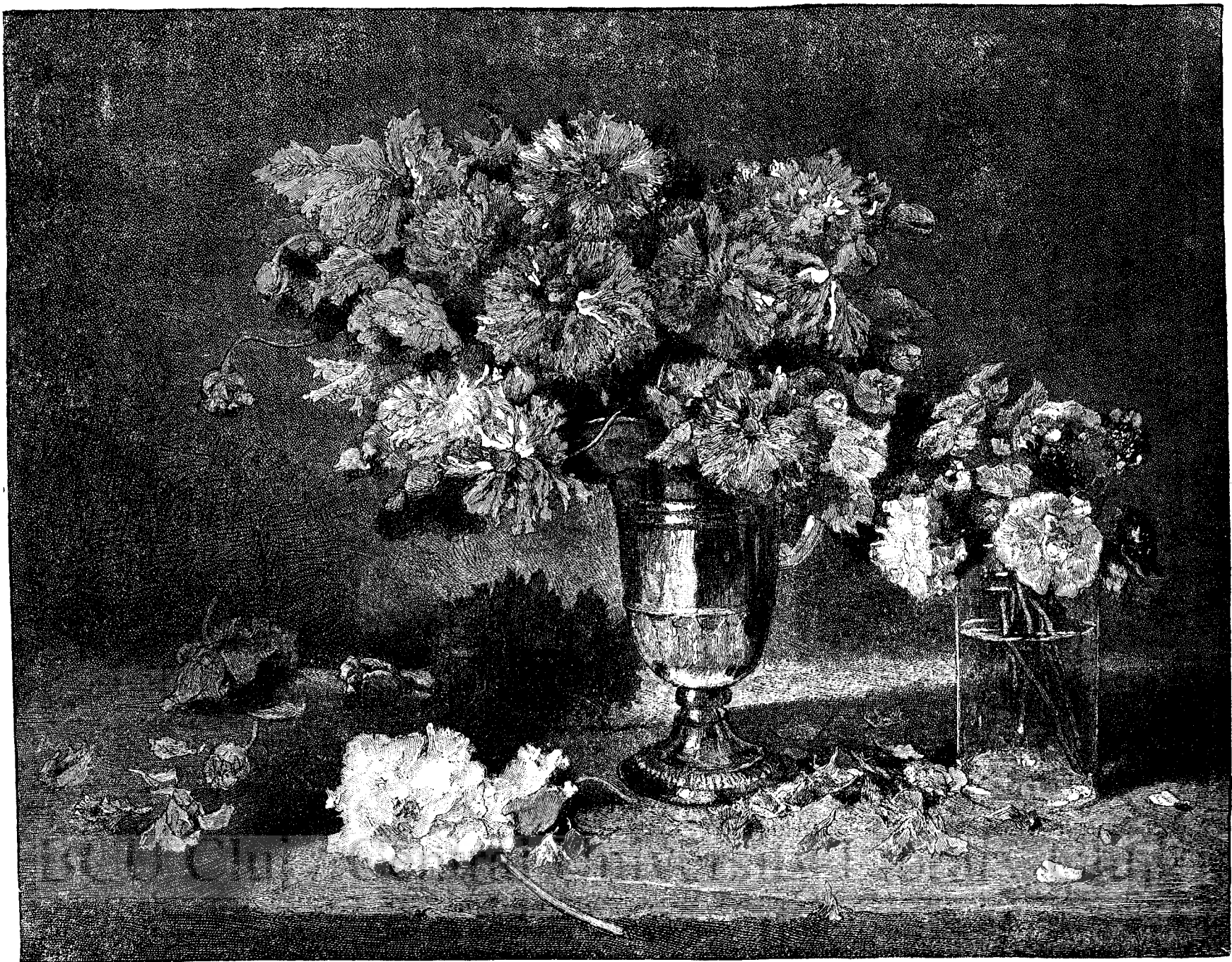
Străformările suprafeței pămîntului nostru sunt fórte felurite și spiritul omenesc s'a nisuit încă de mult timp a-și esplică nașcerea lor prin mai mulți factori. — Focul și apa s'au considerat încă în anticitatea misterioasă ca unii din acești factori! Locuitorii din Jonia-antică, Elenii și Romanii bătrâni au vėdut activitatea focului cu ocasiunea erumperii vulcanilor Aetna, Vesuv ș. a.; ei au aflat sub picioarele lor proprii urmele acestor acțiuni ruinătoare — de miii de ani repetite ne'nterupt — și nici nu e mirare, decă acești locuitori s'au privit de naturalistii din timpurile mai târșie ca: vulcanisti, adecă ómeni, cari ș sacrifică opiniunei că schimbările pămîntului se împlinesc numai prin acțiunile focului! — Locuitorii anticii de pe văile Nilului și de pe delta Gangesului au vėdut ne'ncetat acțiunea apelor; ei au vėdut: cum a format apa teritoriș noi, locul cel bătrân s'a acoperit de altul mai nou, cășunându-se în modul acesta o fertilitate importantă. Apa a fost pentru ei o deitate binefăcătoare! Deci aceștia au fost primii neptunisti, adecă adorătorii apei!

Aceste opiniiș duple s'au nutrit până în secolul al 18-lea, dând ocasiune la certele cele mai cumplite între singuraticii naturalisti. Luptele furioșe între vulcanisti și neptunisti s'au continuat până de curênd; ba și în secolul presinte, în care spiritul omenesc a ajuns la un grad înalt al maturității sale, nu au dispărut părerile diferite asupra acestei teme destul de interesante, ci ici-colea vedem unii partisaș ai unei sêu altei ipotese, voind fiacare a-și documenta cu fapte esaminate opiniunea propriă.

E drept, că puterea vulcanică a avut o mare influință asupra formeș suprafeței pămînteșci și prin urmare și asupra lățireș și dezvoltării locuitorilor sêi organici. Dar acțiunea puterei numite a fost aprețuită preste măsură de geologii bătrâni! Cu perfecționarea cercetărilor asupra formării pămîntului, făcute mai cu sémă de geologii din finea secolului trecut și din începutul celui de față, totuș s'au egalizat óreș-cum cele două opiniiș caracterisate mai sus, arătându-se fórte eclatant, că n'are drept nici teoria vulcanistilor, nici a neptunistilor. Amêndouê atêrnă una dela alta, și trebuesc luate în considerare amêndouê, adecă: pămîntul nostru nu s'a deformat numai prin influința focului sêu prin a apei, ci prin influința focului și a apei.

Renumitul geolog englez Lyell a fost primul, care a propus la începutul secolului presinte, că picătura de apă ce străbate tóte forméză puterea, care a influințat

Păhar cu flori (după tabloul lui Filip Rousseau).

odinióră și influințéază și acum asupra relațiunilor de formă ale suprafeței pământului prin acțiunea sa deși fórte încétă, dar continuă. Cât de felurite aú fost aceste fenomene mai nainte, tot atât de nenumérate aú trebuit să fiă cauzele active împreunate, isolate séu alternânde. — Acum nu mai e problematic, ci e lucru constatat și în general recunoscut, că pământul nostru a trecut printr'un lung proces de dezvoltare și că acest proces își continuă efectul séu ne'ncetat în două directiuni contrare.

Adică apa dărímă, niveléază necurmat înălțimile, până când focul, respective puterea vulcanică, rădică în continuu afundimile. — Ce răpește apa cu sine dintr'un loc, se aședă de nou pe alt loc. — Prin urmare apa strică și devastéază de o parte, ér de alta éráși forméază și întocmește și se nisuește pururea: a complana neregularitățile de pe suprafața pământului, neregularități produse prin puterea vulcanismului. Deși fenomenele vulcanice se produc cu mult mai răpede și mai puternice, totu-și apa ține în tot locul echilibrul acțiunei vulcanice prin întinderea și prin activitatea sa încétă, dar neîntreruptă.

Acțiunea acésta, adică acțiunea geologică a apei, se baséază mai ales pe împregiurarea, că curgând de pe punctele mai adenci se silește în tot modul a învinge și a delătura tóte pedecile din drumul ei. Acésta putere mecanică a apei o vedem înainte noastră în tot locul! Lutul, nisipul, fărimele de stânci, pe care călcăm astăzi, tóte acestea aú fost transportate cu greú dela începutul planetei nóstre la locurile de acuma, și tot ce vedem acum, nu e forma primitivă! — Părțile constitutive ale teritoriilor fertile sunt aședate pe alte masse de stânci, care aú fost mai nainte aci, care trebuie să fiă prin urmare mai bătrâne, și însuși nisipurile cele mai neînsemnate constă din sfărmiturile celor mai bătrâne petrii. Cu alte cuvinte: huma e de o formațiune mai tñeră decât acele stânci séu pământuri solide, pe care se află aședată și din care a purces ea prin precipitarea singuraticelor părțile conduse de puterea apei.

Massele mineralice ale Carpaților, Apeninilor, Alpilor etc. sunt astfel de formațiuni primitive, care prin purcederea nămolului dintr'ênsele ofer materiale spre acoperirea câmpiilor de pe întinsele lor póle. Massele primitive ale acestor munți constă din petrii fórte felurite și pământuri solide, dintre care cele mai generale sunt: granitul (o compozițiune mecanică de feldspat, cuarț și mica), syenitul (compus din feldspat și amfibol), trachitul (compus din feldspat, cuarț, amfibol și mică négră séu biotit) ș. a. Din contactul acestor petri cu apa, adecă din măcinare, rezultă nisipul, care se spală de undele părțurilor și ale fluviilor, ba și de apa de plóe și de nea. De aci e dus pe locurile mai jóse, unde se aședă. Măcinate și străbătute de apă, se împreună cu părțile fine și dure de pământ silicios, producând astfel un lut mai mult séu mai puțin fin și compact. Er decă e numai pământul silicios în preponderanță, atunci rămâne înapoi un sediment colosal compus numai din nisip.

Fiă-care părțu duce cu sine nisip, ori-care rfu ia cu sine bucăți din petriile, preste care curge, trunchiuri, pre care le duce, le împinge și le dărímă în albia sa și care apoi se poleiesc, se ascut în table rotunde séu în corpuri ovale și globiforme. Materia produsă prin poleirea, prin rostogolirea acésta nu e altceva, decât nisip, lut,

var, margă (marne). Ce e mai dur, mai mare și mai greú, aceea se aședă mai nainte; nisipul se duce mai departe, érá lutul și mai departe. — Aceea, ce coloréază rțurile și fluviile e tocmai lutul séu varul, pe care-l duc ele până la vėrsarea lor în mare, și acolo, unde încétă cursul lor, cad jos, grămădindu-se în una séu mai multe insule, care apoi forméază în totalitatea lor aceea, ce se numește delta. Acéste delte se măresc din ce în ce, așa, încât de exemplu deltele Dunării înaintéază mereú în marea négră și ce spală apa Dunării de pe munții Alpilor, de pe „Codrul negru“, aceea fertiliséază și mărește în tot anul Dobrogea și Besarabia.

Decă apa nu póte să învingă obstaculií respectivi prin acésta putere mecanică fi vine într' ajutor acțiunea chimică! — Adecă apa străbate în despicăturile petrilor și ale pământurilor solide, unele părți constitutive ale lor le disolvă, le destramă, și în modul acesta conecsiunea petrilor și a pământurilor devine tot mai slabă. — Apa disolvă séu descompune mai tote substanțele, și se împreună cu densesle. Dela acésta însușire nu se abat nici metalele; ocsigenul apei *) se combină cu densesle ca ocsiduri séu ocsidurii și ia cu sine în acésta schimbare tóte metalele. Căldura favoriséază în cele mai multe casuri aceste procesuri chimice, érá prezența acidului carbonic, cu care se împreună apa fórte ușor, ajută și mai mult la îndeplinirea lor.

Însé atmosfera pământului în periódele de mai nainte a fost mult mai întinsă și fórte bogată în acid carbonic. — Decă ferbe apa la 100° Celsius, acésta se întemplă numai sub apėsarea aerului; decă țicem, că apa nu póte subsista la o temperatură mai înaltă, decât la 100° ale termometrului celsian, ci că se evaporéază, trebuie să înțelegem pururea numai în aerul liber și sub apėsarea atmosferică normală.

Decă se mărește acésta apėsare, atunci apa póte subsista în stare lichidă, și la o căldură mai înaltă, decât 100° Celsius, ba avem mijlóce de a o ținea în acésta stare până la 200 și 300° Celsius.

Nu suferă nici o îndoială, că în timpul primordial atmosfera a fost mai lătită și că a încungiurat pământul într'o măsură cu mult mai importantă, decât acum. Se póte de altcum presupune prin analogii geologice, că apa a trebuit să subsiste încă și la o temperatură de 300—400° Celsius, fără ca să férbă, făr' a se preface în aburi. În astfel de împregiurări a fost ea în stare să ia într'ênsele acid carbonic, care se eliberéază în presinte prin încăldirea ei până la punctul ferberiei, adecă până la 100° Celsius. Apa astfel saturată cu acid carbonic la o temperatură atât de înaltă, a fost în stare să disolve fórte multe substanțe, care în timpul de față nu se disolvă în apă. — Să aruncăm o privire fugitivă asupra aparatului, care pórtă numele de „óla papinică“! Prin construcțiunea acestui aparat se póte înălța apa preste temperatura punctului ei de ferbere; numai 10° Celsius preste 100° sunt de ajuns spre a deslega vėscul (cleiul) din varul óselor séu spre a scóte un bulion hrănitó din cele mai solide óse, ș. a. m., ceeace nu se întemplă, decă le ferbem în vase deschise, în aerul liber.

*) Apa e combinațiune chimică din doi atomi hidrogen și din un atom ocsigen, cu formula chimică H₂O. Ins. aut.

Concluziunea din toate acestea e deci, că apa cu o temperatură de 200—300°, care era odinioară pe pământ și în pământ, a avut o putere disolvătoare cu mult mai mare, mai cu seamă decât a fost foarte saturată cu acid carbonic. — Gigantica apăsare a atmosferei cu mult mai înalte a putut să o țină în stare curgătoare și la cele mai înalte temperaturi. O astfel de apă a trebuit să atace petrele și pământurile prezente, și rămășițele ruinării și ale soluțiunii de pe suprafața pământului, cauzate prin apă, le vedem foarte bine la acele părți de piatră și pământuri, pe care în geologie le numim „sedimente“. Ce s'a disolvat aci, s'a așezat mai târziu, formând masele colosale ale „petrilor și pământurilor sedimentare (păturöse)“, care, fiind rezultatul acțiunii apei, au trebuit să aibă la prima lor purcedere o pozițiune horizontală, această însă s'a străformat prin evenimente mai târzie în curmezișă sevă și de tot verticală.

Apa cade în timpul de față din aerul atmosferic pe pământ sub formă de ploaie, nea, rouă etc. (apă meteorologică). Sub această formă cuprinde și puțin acid carbonic, ȳcsigen și nitrogen, pre care le absorbă din aer, și se pöte dice, că numai prin acestea căpătă activitatea disolvătoare și descompunătoare. Cuprinsul de acid carbonic e la început foarte mic, el însă creșce foarte prin străbateră a apei în păturile superiöre ale cöjei pământului, unde atrage foarte lacom acidul carbonic produs prin putrefacțiunea corpurilor organice; ér la adêncimi mai mari se satură pe deplin cu acidul carbonic desvoltat din adêncimea pământului.

Însă apele ce au străbătut în interiorul pământului răpesc cu ele de pe suprafață tot felul de substanțe organice, care au o influință reducătoare asupra unor părți constitutive ale petrilor și pământurilor. — Apa provödută cu astfel de materii forméză deci un factor geologic atât de important, încât influinței sale disolvătoare nu-i pöte rezista mult timp nici un fel de materie.

Apa meteorologică nu străbate numai în crepăturile și despicăturile pământurilor și ale petrilor din lăuntru pământului, ci le pătrunde tot de odată în toate direcțiunile. Toate petrele și pământurile posedă adevărat nișce porii microscopici, în care pöte intra apa cu atât mai ușor, cu cât sunt mai mari și cu cât e mai puternică apăsarea, pe care o esercită colöna apei.

Cu același drept se pöte presupune, că nu există nici un mineral, care se fiă absolut nedisolvabil în apă. În viața de toate zilele sunt minerale, care după contactul lor cu apa nu lasă în ea nici o urmă de constituțiunea lor chimică, urmă constatabilă prin vre-o reacțiune chimică. Prin aceea nu e pe deplin demonstrată nedisolvabilitatea acelor minerale, că-că la un mare grad de subțiere nu mai au influință nici cei mai simțibili reagenți, éră rămășița după evaporarea apei respective pöte să fie atât de ne'nsemnată, încât nici nu se pöte observa cu ochi ul.

S'a dis mai de multe-ori, că acțiunea disolvătoare a apei creșce în măsură mai mare prin conținutul de acid carbonic. — S'a documentat prin mai multe esperimente, că mineralele cele mai solide, care se par a fi în toate privințele nedeslegavere (precum sunt: feldspatul, augitul, amfibolul, olivinul ș. a.), decă se prefac în pulbere și decă se udă cu apă, care cuprinde în sine acid carbonic,

sunt atacate atât de răpede, încât cele dintăiu picături ale fluidității strecurate arată urmele sigure ale alcalilor sevă pământurilor alcalice (silicate, phosphate, sulphate ș. a.), care figuréză în compozițiunea acestor minerale. Afară de aceea s'a dovedit prin esperimente, că nu există în natură nici un mineral, care să nu fiă atacat chimice în apă cu acid carbonic; dela această însușire se abat numai două metaluri, adică aurul și platina. — Din această descompunere ușoră a diferitelor minerale rezultă, că apele atmosferice, care străbat în starea primitivă în cöja pământului, se satură în cursul lor subpământesc cu tot felul de materii mineralice așa încât re'ntorcându-se la suprafață, forméză adevărate isvöre minerale.

Aceste ape prin conținutul lor de diferite materii minerale primesc un gust sevă miros foarte caracteristic, și se întrebunțéză după proporțiunea acțiunii substanțelor amestecate asupra organismului nostru: ca scalde sevă beături contra unor bóle. — Deörece isvörele mineralice ies din o adêncime a pământului, la care căldura sórelui nu mai are nici o influință, ci numai „focul central“ al pământului, și fiind-că aceste adêncimi încă sunt felurite; de aceea și temperatura acestor isvöre e foarte diferită. — (Isvörele calde sevă ferbinți se numesc terme. — Dintre toate termele cunoscute pân' acuma cele mai însemnate sunt: așa numitul „Geysir“ din Islandia și „Sprudel“ din Carlsbad, în Boemia. Isvörele Geysir se află cam la 160 km îndepărtate de vulcanul Hecla, și deörece insula Islandiei e așa dicând un unic vulcan colosal, de aceea se pöte ușor explica: pentru-ce au aceste isvöre o temperatură apröpe de gradul ferberii (100° Celsius). — Apa isvorului din Carlsbad nu e atât de ferbinte, ca a Geysirilor, are însă pururea o temperatură de 70° Celsius, așa, încât se pot fierbe öuë într' ênsa).

Apele minerale, în care se află mult acid carbonic, se numesc pentru gustul lor acru și recoricor — apă acră (germ. Säuerlinge). Numai prin cuprinsul însemnat de acid carbonic se explica prezența mineralelor disolvate în această apă; cu toate acestea apa de isvöră, de rufuri ș. a. încă conține cel puțin unele urme de materii minerale disolvate. — În apele minerale se întêlnesc între altele mai adeseori: diferite soluțiuni de clor (clornatriu, clorcaliu, clormagnesiu); în unele isvöră de apă minerală soluțiuni de iod și de brom; dintre amestecurile carbonate sunt cele mai îmbelșugate: carbonatul de calciu (CaCO_3) c. de magneșiu (CO_2 , $\text{MgO} = \text{MgCO}_3$), c. de fer (FeCO_3); éră dintre soluțiunile sulfatate apar mai adeseori: sulfatul de calciu și de natriu (CaO , $\text{SO}_3 = \text{CaSO}_4$ și Na_2O , $\text{SO}_3 = \text{Na}_2\text{SO}_4$).

Soluțiunile minerale în cursul lor ajung uneori în găuri mai mari sevă în peșteri, și laturile acestor caverne încă se încarcă cu parte de materii minerale din soluțiune. — Acest fenomen se pöte observa mai adeseori la soluțiunile carbonatului de calciu (CaCO_3), din care se precipiteză, prin evaporarea unei părți de apă și prin eliberarea acidului carbonic, varul disolvat ca CaCO_3 . Decă e de față o soluțiune de calciu într'o cantitate mai mare și decă această soluțiune se estinde în toate direcțiunile laturilor din grottele sevă bortele respective, aci se produc nișce cruste de var mai mult sevă mai puțin gröse. Éră decă soluțiunea se află într'o cantitate mai mică și ajung numai singuratic picături pe bolta peșterilor sevă gropilor, aceste picături rămân câteva timp spêndurate pe boltă, apoi o parte de

carbonat calcic se aședă prin evaporare, și de aci rezultă nișce formațiuni ca torțorii de ghéță, care se numesc stalactite. Picăturile soluțiunei ajung de pe boltitura bortei pe fundul acesteia și aci se separéză restul carbonatului de calciú, de unde rezultă torțorii de jos în sus, care se numesc stalagmite. — Stalactitele și stalagmitele se află fórte adeseori în peșterile munților, cărîi conțin petró de var séú carbonat de calciú.

Se întéplă, că apa ce se strecóră în interiorul pământului ajunge la pături lutóse, unde trebuie să se opréscă. În modul acesta se împedecă decî scurgerea apei mai departe, și se forméză basinuri naturale subpăménțesci. Ér decă printr'o gaură artificială se deschide un astfel de basin fără scurgere, atunci se rădică apa pe gaură în sus în urma apésării hidrostatice, ba decă apésarea e destul de mare, apa se aruncă afară sub forma unei fântâni săritóre. Aceste fântâni artificióse se numesc „fântâni artesiane,” pentru-că — după opiniunea mai

multor fisici — cele dintâi încercări în privința acésta s'au făcut în Artois (Francia*).

Din cele díse pân' acum vedem fórte învederat înfluința, activitatea mecanică și chemică a apei! Înse decă aceste activități dúple încă nu sunt de ajuns spre învingerea pedecilor, atunci póte să vină într' ajutor o a treia împregiurare, care este înghețarea și ghiata!

Adecă apa, care a stebătut în despícăturile stâncilor, trece prin decădinta temperaturéi anotimpurilor din agregatiunea fluidă în cea solidă, și astfel primeșce — după cum e cunoscut — un volum mai mare și desvóltă o astfel de putere, încât e în stare să sfárame cele mai solide stânci.

Acțiunea acéstei puteri se póte vedea mai bine la troianii de ghiată, la acele fenomene ruinátóre din ținuturile frigurose și din munții înalți, care se numesc ghițari și lavine, despre cari însé vom vorbi cu altă ocaziune.

G. Pocreanu.

Antony.

Dramă în 5 acte de A. Dumas, traducțiune de Leon Jaworow.

(Continuare.)

Scena 5.

Birtășița, Adela.

Adela. Și dicit că e cu neputință să gădesc cai?

Birtășița. Dómnă! nu e un sfert de cés de când cei de pe urmă au plecat.

Adela. Și când se vor întórce?

Birtășița. La nópte.

Adela. Oh! Dumneđeul meu! în momentul, în care eram să sosesc! ... Când sunt numai două leghe d'aci până la Strassbourg. Ah! caută, caută, decă nu e vr'un mijloc ...

Birtășița. Nu cunosc nici unul ... Ah! afară numai decă surugiul care v'a adus, va fi încă aici, și póte se va îndupleca a îndoi posta.

Adela. Da, da, bine dicit ... Alérgă, spune-ți că-ți voiú da ce va cere ... Du-te, du-te (Birtășița iese). Oh! el va mai fi încă aici ... va primi ... el va primi ... Și într'un cés voiú fi lângă bărbatul meu ... Ah! D-đeul meu, n'aud nimic, nu véd nimic, póte că surugiul va fi plecat ... (cătră Birtășița, care intră) Ei bine?

Birtășița. A plecat ... Străinul, care v'a cedat acésta odaie, i-a díș câte-va vorbe din feréstră și el a plecat îndată ...

Adela. Cât sunt de nenorocită!

Birtășița. Dómna pare a fi fórte turburată.

Adela. Da, încă odată te întreb, nu e nici un alt chip ca să plec înainte de a se întórce caii?

Birtășița. Nici unul, Dómna.

Adela. Lasă-mé atunci singură, te rog.

Birtășița. Decă dómna va avea trebuință, va suna.

Scena 6.

Adela (singură).

De unde vine că mé simt atât de mulțămítă de acésta întârziere? Oh! cu cât mé apropiú de bărbatul meu imi pare c'aud glasul lui, că véd figura lui aspră ...

ce-ți voiú spune că să-ți motivez fuga mea? ... că mé temeam să iubesc pe un altul. Acésta frică însăși în ochii societății, în ai séi e mai o crimă ... Decă i-ași spune, că singura dorință ca să-l véd? ... Ah! atunci l'ași înșela. Póte am plecat prea în pripă și primejdia nu era atât de mare pe cât mi se părea ... Oh! până a nu-l vedea pe el, nu eram fericită, dar cel puçin eram liniștită; fiă-care și sémăna cu cea trecută ... Dumneđeule! pentru ce acésta turburare, acésta neliniște pe când véd atâtea femei ...? Oh! dar ele nu-s iubite de Antony. Amorul banal al ori carui m'ar fi făcut să zimbesc de milă ... Dar amorul lui, amorul lui. Ah! ... a fi atât de iubită și a o putea mărturisi înainte lui Dumneđeú și a lumii ... a fi religiunea, idolul, viața unui om ca el ... atât de superior celorlalți ómení, a-ți putea da totă fericirea, pe care i-ași fi datóre și apoi în urmă díle numérose, cari ar trece ca órele ... Ah! étă însé ceea ce prejudețul a smuls! étă societatea acésta justă, care pedepseșce în noi o greșelă, pe care nici unul, nici altul din noi n'a făcut-o, și ce mi-a dat ea în schimb? acésta ar însemna a se îndoi de bunătatea ceréscă ... Dumneđeul meu, ce am audít? Sgomot în acésta odaie? ... un străin, un om, pe care nu-l cunosc, care locueșce în acea cameră ... (Alérgă spre ușă și o închide cu zăvorul). Uitasem ... Camera acésta e întunecósă, pentru ce decî tremur? ... (Sună). Cai! cai! pentru Dumneđeú! ... mor aici! ... (La ușa scării). Să vină cineva! dómna! ...

Scena 7.

Birtășița, Adela.

Birtășița (de afară). Étă-mé! Étă-mé! (intrând) Dómna mé chiamă?

Adela. Voesc să plec ... Caii s'au întors!

*) E însé sigur, că cu multe sute de ani înainte de ce era cunoscut un Artois s'a cultivat acésta de Chinezi, și că în China sunt fântâni artesiane până la o afunđime de 1000 metri. *Ins. Aut.*

Birtășița. Abia plecaseră când dómna a sosit, și nu-î aștept decât în două seú trei óre . . . Dómna ar trebui să se odihnescă.

Adela. Unde?

Birtășița. În cabinetul acesta e un pat.

Adela. Cabinetul acesta se închide?

Birtășița. Améndoué ușile acestei odăi se închid pe din lăuntru.

Adela. Bine. Așa dar pot fi fără frică aici?

Birtășița (ducénd luminare în cabinet). De ce ar putea să se témă dómna?

Adela. De nimic . . . Nebunie (*Birtășița* iese din cabinet). Vino în numele cerului să mă înștiințezi îndată ce caii se vor fi întors.

Birtășița. Îndată, dómna mea.

Adela (întrând în cabinet). Nu s'a întêmplat nici odată vr'o primejdie în hanul acesta?

Birtășița. Décă dómna voeșce, voiú pune pe cineva să vegheze.

Adela (Din ușa cabinetului). Nu, nu, într'adevăr . . . iértă . . . lasă-mé. (Întră în cabinet și închide ușa. Antoni s'arată pe balcon în dosul ferestrei, sparge gémul și întinđénd mâna deschide zăvorul ușei, intră apoi aprins pe feréstră, și pune zăvorul la ușa, prin care a ieșit *birtășița*).

Adela (Eșind din cabinet). Sgomot . . . un om . . . Ah . . .

Antony. Tăcere! . . . (o iea în brațe și-i astupă gura cu o batistă). Eú sunt . . . eú, Antony! . . . (o trage în cabinet).

(Finele actului III.)

ACTUL IV.

Un budoar la Vicomtesa de Lacy, în fund o ușă deschisă dând într'un salon împodobit pentru un bal; în stânga o ușă într'un colț.

Scena I.

Vicomtesa de Lacy, pe urmă *Eugenii*.

Vicomtesa (câtră mai mulți servitori). Mergeți și nu uitați nimic din câte v'am spus . . . Ce lucru urit e un bal pentru o stăpână de casă, când este singură! abia avui timpul să sfêrșesc toaleta mea, și decă escelentul *Eugenii* nu mi-ar fi ajutat la invitați și la pregătirile mele, nu știú cum ași fi scos-o la capét . . .

Un Servitor (anunciând) Dl *Eugenii* de Hervilly.

Vicomtesa (salutând) Domnule . . .

Eugenii (salutând-o) Dómna mea.

(Servitorul iese).

Vicomtesa (schimbând glasul). Ah! étă-te . . . (Peptenându-se cu o mână, și dând cealaltă lui *Eugenii* ca s'o sărute). Eșci încântător și d'o esactitate, care ar face onóre unui algebrist, lucru frumos pentru un poet.

Eugenii. Sunt împregiurări, în care esactitatea nu e un merit prea surprinđător.

Vicomtesa. Într'adevăr? . . . Cu atât mai bine! . . . toaleta mea îți place?

Eugenii. E încântătoare.

Vicomtesa. Lingușitorule! . . . Recunoșci acéstă rochie? . . .

Eugenii. Rochia acéstă? . . .

Vicomtesa. Uitucule! este aceea ce o purtam, când te-am vedú pentru întâia dată.

Eugenii (se gândeșce). Ah! da la . . .

Vicomtesa (cu nerăbdare). La dómna *Amedée de Vals*. Numai femeile posed acest gen de memorie. Acea și

trebuie să-ți fiă cea mai frumoasă, șiua cea mai mare a existenței tale. Îți aduci aminte d'acea dómna, care nu ne-a părăsit din ochi?

Eugenii. Da, dómna de Camps! . . . fățarnica aceea d'a căreia picidóre trebuia să te împedeci mereú, și care când i se fac scuze, se preface că nu te înțelege și răspunde: „Bine, domnule, pentru cel d'intăiú contradanț“.

Vicomtesa. Am vedú-o d'atunci, de când m'ai părăsit, și m'am certat cu ea, oh! dar certat încât am răgușit.

Eugenii. Ah! Și pentru ce?

Vicomtesa. Pentru literatură . . . Șci că nu vorbesc decât de literatură? Într'adevăr prin acéstă mé compromit . . . Este greșala d-tale, cu tóte acestea . . . decă mi-ai respălăti în amor, ceea ce risc pentru d-ta cel pușin . . .

Eugenii. Cum! óre nu te-ași iubi precum voeșci să fii iubită?

Vicomtesa. Încă mai întrebí! . . . Când am vedú pe un poet că se ocupă de mine, am fost încântată, mi-am dis: „Oh! să găsec un suflet arđător, un cap pasionat, emoțiuni nóuě și profunde.“ De loc! m'ai iubit precum ar fi făcut-o un agent de schimb. Voieșci să-mi spu de unde ieí aceste scene de foc, care te-au făcut să reușeci în teatru? Că-cí orí și ce vei díce, acolo e succesul pieselor tale și nu în istoric, moravuri, culóri locale, mai știú eú? Oh! nu știú cât mi-e de ciudă că mé înșeli . . . Și încă ríđi.

Eugenii. Ascultă, dómna mea . . . Eú asemenea am căutat pretutindení acest amor, de care vorbeșci, și eú l'am cerut dela tóte femeile . . . De dece orí am fost aprópe să-l obțin dela ele . . . dar pentru unele nodul cravatei mele nu era destul de bine făcut, pentru altele șariam prea mult dântuind și nu în destul valsând . . . Oea d'a dóua mé iubia până la adorare, a observat înșé că nu dântuiam galopul . . . În scurt, amorul în tot d'a una imi scápă în clipa, în care tocmai mé credeam sigur de a-l inspira. E visul sufletului, pe cât e tinér și naiv . . . tótă lumea a avut acest vis pentru a-l vedea încetișor perind; am început ca toți ceilalți și am sfêrșit ca ei; am primit dela viétă aceea ce ea dá și nu am mai cerut acelea ce ea promite, am întrebuiňtat cincí seú șése ani să găsec acest amor ideal, în mijlocul societății nóstre elegante și vesele, și am terminat căutarea prin cuvêntul: e u neputință.

Vicomtesa. Cu neputință! . . . Veđi cum iubeșce Antony, étă cum ași voi să fii iubită.

Eugenii. Oh! este alt lucru, iea séma, dómna mea, un amor ca al lui Antony te-ar omorí din momentál, în care nu l'ai găsi ridicul! d-ta nu ești ca dómna de Hervey, o femeia cu față palidă, cu ochi trisți, cu máhnire pe buze. Fața d-tale e rosă, ochii d-tale scînteiaóri, gura d-tale e zimbítóre . . . Pasiuní violente ar distruge tóte acestea, și ar fi păcat pentru d-ta, care ești zidită din flóri și gază; vrei să iubești și să fi iubită cu amor? Ah! iea séma, dómna!

Vicomtesa. Dar mé înspăimêntí! . . . În sfêrșit póte că este mai bine așa, precum este.

Eugenii (vesel). Oh! negreșit; poruncești o rochiă și-mi spu că mé iubești, te duci la bal și te întorci cu migrenă; timpul trece și inima d-tale rămâne liberă, capul d-tale e aprins; decă ai să te plângi de ceva e că viéta e atât de scurtă și dílele sunt atât de lungi.

Vicomtesa. Tacî, nebunule,  t  lume ce sose ce!

Servitorul. Dómna de Camps.

Vicomtesa. Antipatia d-tale.

Eugeniu.  t  mărturisesc, este rea  i f tarnic .

Vicomtesa. St! . . . (C tr  d-na de Camps). Ah! vino deci . . .

Scena 2.

Ce  dinainte, D-na de Camps.

Camps. Am venit mai de timpuriu, scumpă Mario, că-că e o st nginire pentru o văduvă să se presinte singur  intr'un bal! t te privirile sunt pironite asupra ei.

Vicomtesa. Dar mi se pare că e o nenorocire, de care d-ta ar trebui să te temi mai pu in decât ori care alta.

Camps. M  linguse ci s u p te tot e ci m nios  de c nd cu mica n str  c rt  literară? (c tr  Eugeniu) D-ta a  făcut-o at t de romantică, domnule; este un păcat, de care vei da séma în  iua judec t i de pe urmă.

Eugeniu. Nu șciu, dómna mea, prin ce chipuri a i putea . . .

Camps. Nic  e  nu șciu, dar faptul este că ea nu mai pronun i  un cuv nt de medicină  i că Bichat, Broussais, Gall, şi d-nul Delaunay sunt cu totul p r si i pentru Shakespeare, Schiller, G the  i d-ta.

Vicomtesa. Dar, răutate, vei face pe ómeni a crede lucruri . . .

Camps. Oh! nu e dec t o glumă . . .  i pe cine vom avea în frumosul nostru bal? tot Parisul? . . .

Vicomtesa. Mai  nt iu . . . apoi obicinui i nostri amici,  re care persoane tinere, care d ntuesc, e pre ios, felul devine din  i în  i mai rar . . . Ah! Adela d' Hervey, care incepe a veni prin adunări.

Camps. Da! pe care le părăsise sub cuv nt de sănătate sdruncinată, de trei luni dela aventura sa intr'un

han . . .  i ce mai șciu e ! . . . Cum, scumpă Mario, prime ci pe o a a femeie? . . . Ei bine, faci r u . . . s u p te că nu  ci? . . .

Vicomtesa.  ciu că se vorbeșce de lucruri, din care p te nici unul nu e adev rat . . . Adela  m  este o vechie prietină.

Camps. Ah! nu voesc să- i fac imputare. D-ta e ci atât de bună încât n'ai privit invitarea acésta dec t ca o restatornicire; dar acésta ar fi, a- i da să  nt leg  că ea nu e la locul ei intr'o  re care lume  i dec  nu ar întelege-o, ar fi o caritate pentru acel ce ar face-o să o simtă. Dec  aventura ei n'ar fi făcut atât sgomot încă. Dar pentru ce sora sa se gr be ce a spune că ea a plecat pentru a se  nt lni cu bărbatul s u?  i câteva  ile în urmă o ve i  ntorc ndu-se. Domnul Antony absent ca  i d nsa, se întorce în acela i timp . . . Negre it c'ai invitat asemenea  i pe d-nul Antony?

Vicomtesa. De sigur.

Camps. Voiu fi  nc ntat  să ved pe domnul Antony,  m  plac f rte mult problemele.

Vicomtesa. Cum?

Camps. Negre it, nu e de loc o problemă . . . un om ce tr e ce în mijlocul unei societ i ca un om bogat, fără să cunosc  nimeni familia, nic  starea lui? E  nu cunosc dec t o meserie, care p te scuti pe cineva d'o pozi iune  i d'o familie.

Eugeniu. Ah! d mn !

Camps. Fără  ndoel ! Nimic nu e mai dramatic ca misteriosul în teatru s u intr'un roman, dar în lume!

Servitorul (anun i nd). D-nul baron de Marsane . . . D-nul Frederic de Lussan, . . . D-nul Darcy. ( ntr  în acela i timp câteva alte persoane care nu se numesc).

(Va urma.)

Dragomirna.

(Cu ilustr. pe pag. 317.)

Bucovina,  era fagilor, este în parte mare acoperită de păduri primitive, în care cu t te acestea predomin ce br detul. Cu deosebire în partea sudică a  erii aceste păduri  in  ile întregi  i abia pot fi străbătute pe v njo i ca  de munte. Singurele drumuri sunt albiile p raelor de munte, care curg murmur nd între st nci  i gr me i diferite de arbori  i petrii aduse de pov e.

Elementele naturei, insectele stric cio se arborilor,  i omul s'au intr' unit pentru a produce  i mórte în ac st  vie a bogată. Nu s curea serveșce aci omului, ci focul, care mistue ce părți întregi de păduri  i  i oferă cenu a pentru potasă.

 n partea ostic  a Bucovinei încă predomin ce pădurile, dar pe  esurile mai largi totu i se vede mult p m nt roditor  i sate întinse, cu case  mpr sciate. C te-o m n stire se desemn z  în verd ta peisagelor pitore ci. Satele sunt cam s r cu e, dar m n stirile călugărilor gr. or. sunt f rte imposante; dintre acestea cele mai importante sunt Putna, Suc vi a  i Dragomirna. Cea dint iu, cea mai vechie, a fost întemeiată în anul 1466 de Stefan cel mare, principele Moldovei,  i zace în mijlocul unor păduri solitare intr' un  inut pu in locuit;

biserica mănăstirei cuprinde morm ntul  ntemeiatorului ei, mort în 1504. Suc vi a, zidită în 1581, se află la o distan a de trei  re spre Sud-vestul Suc vei  i cuprinde mai multe morminte de-ale Moghile ilor.

La grani a ostic  a Bucovinei de c tr  Moldova zace marea  i frumo a m n stire Dragomirna. Satul  i întinsa m n stire în stil bizantin se află în mijlocul unui  inut frumos, acoperit cu sămănături bogate  i grădini înflorite. Acest  inut era odată o proprietate pusti   i ne ntrebuin at  a principilor Moldovei  i era împreunată cu bunurile princiare dela Suc va.

Voivodul Petru Schiopul a dăruit bunul lui Ilie Crimeo; dela acesta l'a mo tenit Atanasie Crimeo, mitropolitul Suc vei, care a întemeiat pe el, în secolul 17-lea (cam la 1611) biserica  i m n stirea Dragomirna. Incursiunile  i prădările repetite au făcut mari pagubi mănăstirei. Când a năvălit asupra Suc vei Timotheu Chmelnicki cu Cazacii Zaporoezi  i cu mai multe horde de Tătari (1634—1654, sub Vasile Lupul), a atacat  i Dragomirna cu bandele sale. De rece m n stirea era f rte  nt rit   i  ncungiur t  cu ziduri înalte, la faima despre apropierea inamicului s'a refugiat în ea o mare parte de popor  i de

neguțătorime din Suceva luând cu sine prețioasele și bogățiile, pe care au putut să le transporteze în grabă. Chmelnicki provocă mai întâiu pe apărătorii să predea fortăreța, de-orece însă căpeta un răspuns negativ, comandă un asalt general. Apărătorii, după ce pierdură un mare număr de combatanți, fură învinși. Cei ce n'au perit, au căzut prinși; numai la câțiva le-a succedat să scape cu fuga. Mănăstirea însăși a fost despoată; toate averile și mărfurile adunate, tot aurul și argintul, toate vestmintele bisericești, în sfârșit orice lucru de preț fu răpit și dus; documentele și cărțile, actele de proprietate au fost sfășiate și arse, și preste tot dispozițiunea internă a fost pe deplin devastată.

După depărtarea inamicului n'ar mai fi fost cu puțință de a reprezenta mănăstirea și drepturile ei, de-orece călugărilor li se răpiseră ori-ce mijloce pentru acesta. De aceea în 22 Martie 1654 se duseră călugării la principele Mol-

dovei George Stefan să se jeluască, că hordele barbare le răpiseră toate documentele, pe care-și baza Dragomirna drepturile sale de proprietate. Deci Vodă confirmă erăși bunurile aparținătoare mănăstirei și o puse din nou în pozițiunea de a se susține ca până acum.

Restul istoriei, afară de câte-va navăliiri de Cazaci, nu mai are nici o însemnătate.

Când cădu Bucovina în posesiunea Austriei, în anul 1775, fură cercetate și însemnate cu de-amăruntul referințele Dragomirnei, ca și ale celorlalte mănăstiri. Cu ocaziunea acesta s'a constatat, că Dragomirnei îi rămăseseră numai câte-va proprietăți din bogatele bunuri de odinioară. Mai multe au fost luate de boeri sub diferite preteceste; altele, situate în Moldova, fuseseră luate în posesiune de călugării, cari emigraseră din Dragomirna la mănăstirea Némțului.

Pe ruinele Athenei.

P' olimpica cetate încinsă de coline
Apune grecul sóre, imensul glob focos,
Și rațele-I murinde pe tristele ruine
Săgețile de aur revarsă majestos.

Și mintea mea se naltă purtată de dorință
La vechile origini ce 'n secolii s'au perdut,
Trămisă de-al meu suflet setos de cunoștința
Ideilor sublime aicea ce-au născut.

O! sacrelor ruine, eú slabele-mi cuvinte
La voi înalt din suflet, pe voi eú vè invoc,
Că-cî voi sunteți antica științelor sorginté
Ce-aprins-a farul vieței cu al ei sacru foc.

Vorbiți, a mea ureche e gata să v' asculte,
Misterele profunde voi mie-mi desveliți,
De cugetări înalte și pentru noi oculte
De veritate-ascunsă vè rog ca să-mi vorbiți!

Că-cî prin a vóstre ziduri stau mi comori ascunse
De antice doctrine, de adevér perfect,
Din care până astăzi puține sunt pètrunse
D'al omenirei fraged și palid intelect!

Athena, 7/19 Iunie 1880.

Voi, patria divină a santei ambrosie,
În voi se desfătară olympianii Dei,
Și légănul ferice de dulce poesie
Divinei Illiade, sublimet Odiseei.

Dar, crude! nu-mi raspundeți, táceți ca o pustiá,
Fidele la secretul ce póte ați jurat,
Și numai să-mi vibreze o tainic' armoniá
Lăsați, d'acele accente sub voi ce s'au vèrsat.

Că-cî la a vóstrá umbrá veniaú să reciteze
Omer, Euripide, Sophocle, Anacreon,
Corupta omenire, sub voi să îndrepteze
Voit-a Diogene, Socrate și Platon.

Ertați! o sacre umbre, naivul meu capriciú,
Că 'n palidele-mi rime pe voi vè profanez,
Lăsați ca să mé bucur d'acest unic deliciú,
Nemaculat e cultul ce 'n suflet vè păstrează.

Ertați! că-cî sunt o umbrá ce cugetă și crede
Că singurá știința e darul cel divin,
Și ce după știință alérgă, însă vede:
Cu cât mai mult învață, tot știe mai puțin!

H. Rheinstejn.

Honoré de Balzac.

Traducțiune din englezește de J. R.

Quelles peines donne l' amour de la gloire! Vivent les épiciers, morbleu! ils vendent tout le jour, comptant le soir leur gain, se délectant de temps à autre à quelque affreux mélodrame, et les voilà heureux!

De Balzac, Lettre à sa soeur.

O pagină tipărită, purtând semnătura unui nume necunoscut, cădu din întemplantare în mâna elocintelui și scrutătorului Lamartine, care încântat de cetirea acelu fragment, făcu în privința autorului obscur, care încântase atât de mult un spirit rafinat și cultivat, următoarea observațiune profetică:

„Un homme est né; si l' opinion le com-
prend, etsi l' adversité ne l' effeuille pas dans

„le ruisseau de la rue de Paris, ce sera un
„jour un grand homme“.

Acel scriitor era Honoré de Balzac.

E cestiunea aici de unul din regi cugetării — una din acele inteligențe colosale, care câte o dată apar pe scena lumii, și care trec lăsând în urma lor murmurul confuz al admirațiunii. Creeri vaști, cari în raport cu creeri altor omeni sunt ca masele gigante preservate din timpurile preistorice, prin acțiunea frigului și a gheței, față cu cuadrupedii din aceeași speciă ce există azi pe pământ! Fiii lui Anakim, ale căror picioare călcând pe pământ strivesc pigmeii; semi-dei prin virtutea puterii lor mintale, precum Hercul omoritorul de lei prin tăria muschilor săi!

Născut în Tours în ultimul an al secolului al opt-spre-zecelea (acea epocă fecundă în ómeni mari) dintr' un tată escentric, care din când în când nu-și avea mințile la locul lor, și dintr'o mamă aspră, religioasă și pedantă, de Balzac nu fu nici o dată remarcabil în copilăria sa prin precocitate seú inteligentă peste măsura. Contrar majorității copiilor de Geniú, el nu trădă nici un semn esterior de superioritate. Instrumentul nu produse nici un sunet, care ar fi putut face pe cine-va să bănuască că în el se află armonia. Giotto, copil fiind, săpă un leú în unt, pentru a plăcea amicu-lui seú bucătarul, care-și muncia creerii seú pentru a inventa surprise musafirilor stăpânului seú — acolo omul de gust pētrunđător ar fi putut gici pe viitorul architect al turnu-lui din Florența, ar fi putut observa „o visiune, o plăcere și o dorință“. Paganini sufă în flaut aprópe îndată ce avu destulă putere pentru a sufla, și frecă córdele unei vióre din momentul în care degetele sale fură destul de mari pentru a putea apuca arcușul. Ne putem închipui pe Shakespeare ca un școlar trândav, mergēnd a lene la școlă, ghiosdanul pe spinare, oprindu-se pentru a scrie un cuplet pe un zid alb; seú pe Canova, manipulând o bucată de pământ și încercându-se a da masei nesimțitoare asemnarea unei figurí viețuitoare. Înse Balzac nu scria nici o dată o liniă, nici o dată nu citia o carte, nici o dată nu făcea o observațiune care ar fi putut indica pe viitorul mare om de litere. El era un copil plăcut și drăgăstos, înse nimic mai mult. Tot ce era remarcabil într' ęnsul, era marea strălucire a ochilor seú, și dispozițiunea sa blândă.

Acest dar prețios al inimei îl făcu favoritul tuturilor, și-í câștigă simpatia specială a bunilor seú, deja dispuși a favorisa pe posesorul unor obraji atât de rumeni și unor ochi atât de lucitori. Era o fericire că găsi ceva iubire și indulgență la acele rude demne. Casa părintescă a simțitorului băiat pare a fi fost un loc trist și destul de neplăcut. Acolo, Larii și Penații, cari țineau pază în acel cămin rece, nu erau animați de un suris vesel și nu întindeau o mână afectuoasă de bună venire. În acea locuință domnia ceva din acea atmosferă melancolică, aspră, care domnește în schiturí seú în mânăstire. Era cea din urmă casă din lume, care s' ar fi putut bănui că adăpostește vizitatori ca Geniul și Imaginațiunea.

Tăcut, rezervat, temēdu-se de ambií seú părinți și rău înțeles din vârsta sa cea mai fragedă. Căți muguri înfloriți, plini de promisiuni, n'au fost vestejiți prematur dintr' o cauză analógă! Căți tineri, cari sub auspiciu mai favorabile ar fi făcut din numele lor un cuvēnt familiar, n'au părăsit adăpostul casei parinteșci cu simțibilitatea slăbită, cu ardórea stinsă, cu ambițiunea abătuta și cu nervii ruinați — fericiți decă pot câștiga prin muncă grea pânea lor de tóte zilele, ei, asupra cărora póte regii ar fi răspândit aur și onori! Și totul pentru o eróre fatală — pentru că un tată simplu seú o mumă bigotă au interpretat rău acele ore de abstracțiune, acea iubire crescēndă pentru singurătate, acea displăcere pentru petrecerile ordinare ale celor l-alți, acele lungi reverii sub lumina dulce a unui cer stelos! Pentru că vulgaritatea miopă, și ignoranța stupidă n'au putut recunoște în acea aparentă neactivitate apatică, umbra unei mari perturbațiuni; liniștea care precede declarațiunea de rebel a tempestei, când încete și nevedute, elemente adverse se agită în secret, pentru

a izbucni cu o furiă imposibilă de reținut în flacărea incandescentă a fulgerului și musica selbatică a tunetului! Că-cí, erupțiunea geniului, ca erupțiunea furtunei, are tot de una momentul seú prealabil de liniște complectă, când natura se oprește, pentru a aduna puterea întrégă a forțelor ei risipite.

Înse din fericire pentru posteritate, și pentru lumea întrégă, geniul tinēru-lui De Balzac, cu tóte că a putut suferi de nepotrivirea atmosferei înconjurătoare, cu tóte că desvoltarea lui a putut fi întârđiată cu un anotimp, n'a putut fi nici o dată vestejit seú distrus. Frageda sēmēntă căduse e adevērat pe un pământ petros și uscat. Creșcerea sa era împedecată chiar dela început, și cu tóte astea făcu să rēsare micile sale trunchiuri verđi, și să se țină de pământ. Dumneđeu, care o sēmănase, o sēmănase cu scop. Putea să sufere de lipsă de roă, și plóe și de cultura îngrijită, și totuși va resări. Avea să devie una din acele plante solide, pe cari nimic nu le póte strica seú desrădăcina, mai târđiu un arbore puternic sub ale cărui ramure tóte pasērile selbatice ale cerului pot găsi refugiú.

Acest mare geniú era predestinat martiriului. Ca în tabloul „Copilul Mântuitor“, el proiecta umbra unei cruci. Copilul în prima auroră a înțelegerei sale suferia de depresiunea și tristeța produsă de o severitate paternă, care trebuie să fi fost o pedică crudă la impulsivitatea sa ardătoare și la susceptibilitatea sa viuă — tocmai atunci, când din ce în ce adolescentul era destinat a suferi de frigurile ardătoare ale ambițiunei, cari nu se misișorau și și nópte, și de îmbrățișarea de fer a sărăciei, a aceluí spectru îngrođitor care se presintă nechiămat la ușa multor tineri. Tratat a casă ca un stupid și idiot, într'o bună diminiță el fu trāmis într' un colegiú aspru, și aprópe monastic, pe lângă care locul părăsit era un adevērat Castel de Indolență. În acel colegiú nu era nici o recreare, și băiatul împovărat cu lucru și fără nici un joc, avea șansă mare de a deveni într' adevēr fórte stupid.

Curēnd, Honoré de Balzac se distinse printre acei sērmani pe colina învēțătorei — înse numai prin lenevia și incapacitatea sa. Pentru simțurile sale fine și bolnăviciose era o adevērată agoniă a respira aerul stricat al clasei îndesate cu ființe umane, a căror curățeniă era limitată în a-și spăla fața și mânilor fiă-care diminiță sub ochii guvernatorului; a respira odórea bucatelor stricate rēmase dela dejun seú prānđ, și mirosul remășițelor închise în cutiile școlariilor.

Cu cótele pe bancă și cu obraji pe mână el ședea ore întregi, imobil ca o statuie luptādu-se contra urtului și desgustului, privind ah! cu ce lăcomiă, frunđele verđi ce fālfaiau lângă ferestre, și transportau gândul seú rētācind, departe în inima pădurilor rēcoróse, unde dulcele aer al verei era mirositor ca respirațiunea celei mai tinere nimfe a Flórei! Și în acest timp placa se odihnía, lecțiunea rēmânea neinvățată; hárta rēmânea nescrisă; nici o mirare dară că guvernorul desperă în fine. Un băiat póte să ducă un cal la apă, înse nici de ce ómeni nu-l pot face să bea. Se osteniră în fine a ține de pēr pe acest discipul încăpēținat, cu buzele peste fântāna clasică când nici un sfat din lume nu-l putu face să le deschidă. Directorul colegiului era un om hotărít. Leneșul fu depártat și trāmis a casă, fără îndoială cu o recomandațiune cătră părinți seú a nu cruța biciul.

Emoțiunea băiatului trebuia să fi fost împărțită între rușine pentru alungarea sa din colegiū și estas pentru libertatea sa recăștigată; cu tôte că noi credem că inima sa jună era prea plină de fericire, pentru a da loc orî căruî alt simțemēt.

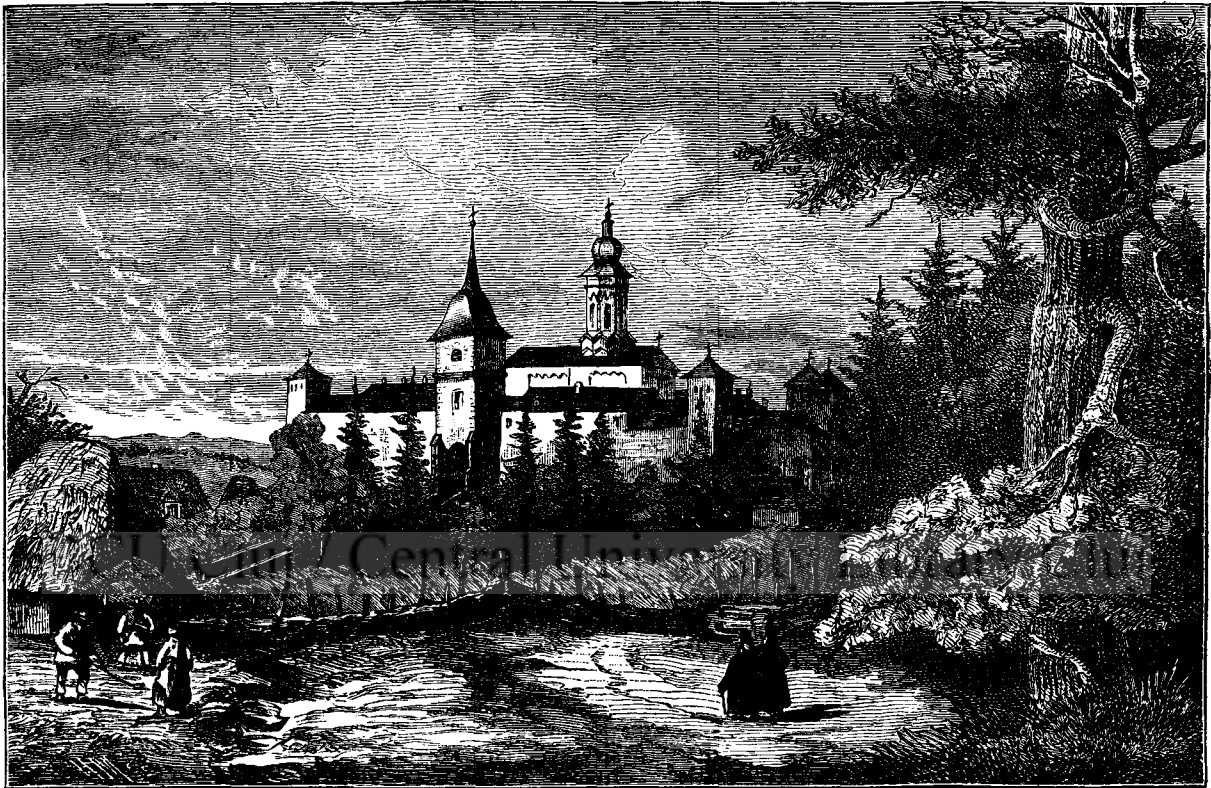
Este o mică consolațiune a șci că în cele din urmă el găsi pe cineva care să-l instruéscă, cu tôte că trecu studiile sale fără cea mai mică distincțiune pentru dēnsul, seū laudă pentru învătătorii sēi, cari ar fi fost tare uimiți, dēcă cine-va ar fi preșis alt ceva decât cel mai mediocru viitor unui student atât de neglijent. În adevēr, ar fi trebuit ochiul lui Napoleon pentru a zări voința nesupusă, curagiul supra-uman, geniul superior latent în peptul aceluî școlar tăcut și abstract.

În timpul acela (copilul era de 15 ani) Balzac tatăl se mută din Tours la Paris, unde obținuse locul de „Directeur des vivres“. În mijlocul emoțiunilor deșteptate de prima vedere a Atenei moderne, frumusețea

estetică și proporțiunea harmonică a clădirilor sale publice, splendōrea stradelor și piețelor sale, comorî de artă, anti-chitățiile sale neprețuite — o schimbare se operă în acel visător provincial — se efectuă o metamorfosă atât de misteriosă, ca aceea care găseșce crisalida în cōja ei neplăcută, și o lasă în acele culorî strălucite ale unei flori animate.

Honoré începe a prinde slăbiciune de carte, pōte fiind-că nimeni nu-î cânta în urechî de diminēta până sēra că este un idiot și un prost. Aci este primul stadiū pe calea progresului. Acum aruncăm prima privire asupra naturei reale a băiatului. Un colț al vëlului e rădicat, și suntem surprinși de ceea ce ni se reveléză. Este o apă tăcută, a cărei profunditate era cu adevērât impenetrabilă!

O dată deșteptat din letargia sa, inclinațiunea bibliomanului se desvoltă cu o răpediciune de necreșut. El iea cartea în mână tot așa de delicat cum ar lua mână gingășă a unei femei iubite. Se uită cu atâta respect într'

Mănăstirea Dragomirna (pag. 314).

ēnsa întocmai ca cum ar fi deschisă înaintea sa pagina unui suflet de femeie. Din săturarea privirei cu obiectul noilor sale dorințe, cari sunt espuse în întrēga lor frumsețe în fruntea librăriilor, vine dorința febrilă a le poseda, a le contempla în secret, a trage din ele tōtă plăcerea posibilă în ore solitare și deliciōse.

Mais comment faire? Tînērul entusiast n' are banî, și acele magazine ale înțelepciunei și delectărei pure au prețul lor ca tôte lucrurile lumeșci.

Ȋina bine-făcētōre apare tocmai în timpul oportun cu magica ei baghetă. Buna sa bunică, care de sigur trebuia să fi fost sufletul cel mai bun în creațiune, este atentivă la dorința băiatului, și-î permite a căștiga mici sume la masa ei de joc, sigură fiind de drumul ce vor lua banii. Este fōrte sigur că Honoré nici o dată nu înșelă pe bētrâna sa rudă, ascundēnd așii în mănecă cum ar fi făcut alți bāeți atât de ardenți și fără mijlōce, dară mai pușin

onești. Probitatea și onestitatea caracterului sēu erau deja cunoscute tutulor, și amicii sēi au trebuit să se scuze adesea pentru lipsa sa de abilitate din cauza acestor virtuți solide, care fōrte curēnd aveaū să devie cale mai mici din distincțiunile sale.

Astfel inavușit printr'un scop care scuza mijlōcele, el culege ici colea pe cheiuri tesaurele dorite, cari sunt destinate a forma originea unei biblioteci mărețe. Și acum sorțul a căduț în fine. Tînērul de Balzac nu viséză decât gloria unei cariere literare și a deveni om de litere. Aurora ambițiunei apăru cu o lumină răpede și pētrundētōre, împrașciând pentru totdēuna nōptea leneviei și indolenței. Ca Sybilla așeșată pe tripodiū în templul din Delphi, care aude accentele, și vede trāsurile măjestōse ale fiului Latonei, el vede Fama ca într'o visiune, și vederea ei îl imbată. Cu toporul în mână el aștēptă cu o nerăbdare ardētōre momentul, când cu tōtă energia și puterea unui nou deș-

teptat Titan, va începe să taie în solida stâncă una câte una acele trepte, pe cari va urca povârnișul periculos al deitei.

E lesne de înțeles că tinărul aspirant la onori literare găsește o opunere violentă din partea acelor cari îi erau mai scumpi. Tatăl său, care totdeauna se gândia a băga pe fiul său la vre un notar onest, în serviciul căruia să pótă câștiga pâinea și brânza, și cu care ar putea în viitor să se asocieze, e speriat la această probă de nebuniă începătoare. Ce! din toți tocmai el să fiă un littérateur! El, care fusese alungat din colegiū fiind că nu putea fi înduplecat a se uita într'o carte, vrea acum să fiă un scriitor de cărți! Acesta era a arde ce adora și a adora ce arseși din resbunare! Nu e de mirat decât uimitul și supăratal părinte își vërsă necazul, și lăsă pe d-l Honoré să simță necazul său.

Prietenii familiei (se găsesc totdeauna persoane gata a se amesteca când e vreo certy) sfătuiră pe d-l de Balzac a o rețea, și a face pe fiul său comis, deoarece are o scriere frumoasă, de sigur singurul lucru ce, cred ei, pôte să facă. Însă tatăl, fiă dis pentru onórea sa, nu e tocma dispus a forța cu violență inclinațiunile încăpăținatului său băiat. Circstanțe neprevădute însă grăbesc crisa evenimentelor.

Dl de Balzac perde funcțiunea sa în Paris și se gândește a se întorce în provincia. Honoré este nestrămutat în hotărîrea de a rămănea în capitală și a începe aventura sa literară. Tatăl său într'o ultimă întrevvedere își varsă tot necazul pe capul rebelului său fiu. „În cariera ce ți-ai ales trebuie să fi și seú rege, seú cersitor!“ strigă el cu dispreț necredând în capacitatea tinărului. „Eú am intențiunea de a fi rege“, dișe tinărul Honoré încrușișând liniștit brațele și uitându-se la bętrân cu acei ochi măreți, încărcați cu fulgerul geniului. Póte că ceva, în semęta figură, în lata sa frunte, care semęna cu cea a lui Lucifer desfidend pe Omnipotentul, în privirea scinteitoare neliniștită, pe care natura n'a putut voi nici odată s'o dea unui notar neînsemnat, făcu efect asupra tatălui său, și-i spuse că e mai bine să lase băiatul a face ce vrea. Orí cum, familia părăsi capitala și Honoré era liber a face cum înțelege mai bine, și a se duce unde vrea dęnsul.

Viitorul monarch al regatelor cugetărei, „en attendant“ coróna și sceptrul, se mulțumește cu o locuință umilă. Părinții săi nu voirá a-i da nici un mijloc ca să rămăna departe de ei, și suma ce se hotărîră a-i trãmite era numai o porțiune suficientă pentru a muri de fóme. Madame de Balzac îi lăsă o servitoare bętrână a casei, pentru a-l îngriji puțin. „Iris messengeră“ e de șeptedeci de ani, suferă de astmă, și prin urmare nu e nici un pericol că ar pútea seduce pe singuraticul student din căile virtuței. Cotenęta ce el închiriază în strada Lesdiguières aprópe de biblioteca Arsenalului este ceva îngrozitor. Păreții sunt spoii galben și cu pete murdare. Din tóte ferestrele vecine eșiaú bețe, pe cari fãlfãiaú și se agitaú de vęnt rufele locuitorilor, așa încât un curios ar fi putut numęra câte cămăși are D. Jules și câte fuste de flanelă are Mademoiselle Amanda. Boreas, Euryclydon și tótă confraternitatea sgomotósa a vęnturilor pot găsi o intrare ușure prin crepăturile ferestrelor și ale ușei. Cerul revarsă fericirile sale recoritoare peste capul său în formă de plóe, care întră printr'o gaură în tavan. Murdăria gră-

mădită de generațiunii succesive de chiriași miserabili și apatici, întunecă gémurile, care apoi mai sunt împodobite cu pânze de paiajin în cari oșcilézá schelete uscate de mușce, ca rėu-făcători justificați, clătínându-se în lanțuri pe spęndurátore. Are un pat, un scaun seú dóuę, o masă de scris, numai cele mai strict necesare. În sumă este o locuință spăimęntátore, însă tinerețe, speranță și entusiasm ar putea locui un refugiu și mai trist.

Acum începe o esistență grea, plină de privațiunii și abnegațiune pe lângă care aceea a unui osândit e ușure și bună. Casa confortabilă, unde orí ce trebuință era satisfăcută, a fost părăsită de bună voe pentru o cotenęta sinistră în care nu e măcar un pat cum se cade pentru a se repausa pe dęnsul. Însă tinărul eremit strigă că nu e destul. Lucsul mesei trebuie să se ducă unde s'aú dus cabinetele și covórele de catifea. El devine propriul seú intendent, și în adevěr îngrijește fórtę rėu de trebubițele sale materiale.

El este atât de absorbit de visurile sale de celebritate, încât nu póte găsi timp decât odată în trei seú patru zile a coborí scările mansardei pentru a căuta provisiuni. Ca un lup în pădure el se duce după alimente numai când îi este fóme, și atunci el nu se duce decât până unde e silit să męrgă. Băcânia cea mai apropiată, cu tóte că e cea mai rea din cartier, este singura pe care o patronézá. Cum póte el cheltui dece minute ca să męrgă o uliță seú dóuę mai departe? De sigur că nu e nici un ban de prisos în punga slabă a sęrmanului băiat. El serie surorii sale și o rógă în termeni patetici să-i împrumute o plapomă, și o imploră a-i trãmite unul din șalurile ei cele vechi, ca să-și acopere piciórele în timpul nopții, pentru că în camera sa e frig ca în Siberia. Însă decât corpul seú suferă neajunsuri, sufletul seú cel puțin se nutrește de ajuns. În formă de literatură el devoră orí ce. „Je vais comme l'âne de Sancho broutant par le chemin tout ce que je rencontre“, scrie el cătră ai săi acasă jeluindu-se că uleiul pentru lampă îl costă mai mult decât porțiunea sa pentru pâne. Nu e de mirat când acea flacără palidă arde tótă nóptę până la crepatul zilei.

El e totdeauna înamorat de cotenęta sa. Ea are tótă exclusivitatea unui palat, tótă liniștea unui castel.

„Le temps que j'y passerais sera pour moi une source de doux souvenirs. Vivre à ma fantaisie, travailler selon mon goût et ma guise ne rien faire de sérieux, m'endormir sur l'avenir que je me fais beau... avoir pour maîtresse la Julie de Rousseau, la Fontaine et Molière pour ami, Racine pour maître, le Cimetière du Père la Chaise pour promenade — ah! si cela pouvait durer toujours!“

Visionarul, căruia îi era permis a privi întunecósa privești a viitorului, și a se vedea încoronat cu lauri și rădicat pe un pedestal, și care în acest timp avea mai multe fantasi în creeri decât bani în bozunar, trebuie să fi împrumutat coloritul trist și sombru al geniului seú din acele preâmbări solitare în cimitir. În giurul seú se rădicau petre albe monumentale înscrise cu simple combinațiuni de litere formând nume, cari străluciaú ca aurul, și ardeaú ca focul în inima arđendă a tinărului noviciu, care aspira la un loc printre acei puternici măestri ai condeului.

Boileau, Molière, Racine, la Rochefoucauld și o mulțime de alți, cari trăiseră și suferiseră silind lumea să ingenunche înaintea lor, și cari apoi trecură cătră sorta comună a omenilor mari său neînsemnați, lăsând legatul fără preț al operelor și geniului lor generațiilor viitoare — toți aceștia zăceau acolo.

Putem vedea pe Honoré de Balzac, cum trebuia să fi stat cu capul gol lângă unul său altul din acele morminte ilustre, comunicând cu divina inteligență a cărei îmbrăcăminte de carne se prefăcea în praf de desubt — și accentele slabe ale sufletului său reînviat, deșteptându-se în acel moment la cunoștința puterii sale, întrebând cu o voce tremurătoare sufletul uriaș îmbeșugat în cunoștințe și perfect în complectitatea sa! În mijlocul tuturor reveriilor sale, visa el vre odată că în anii ce vor veni, alți junii cu inimă tot atât de ardețore, cu ambițiuni tot atât de sublime, dorințe tot atât de ilimitate, unul într'un secol pôte cu un geniū tot atât de profund, va căuta același loc liniștit printre morții glorioși, pentru a gândi și medita cum făcuse el însuși? Putea el să vedă roșeta viă după un obraz devenită palidă prin veghiări de mezul nopții, lumina sălbatică a entuziasmului resfrângându-se din fruntea sa

rădicată, gura sensitivă tremurândă, peptul dilatându-se, când un ărecare poet încă necunoscut, vre un scriitor pe care lumea îl ignoră încă, va da deodată în tăcerea zilei de veră, în adorabila liniște a acelei grădini deșerte, peste un mormânt, un bust de bronz și un nume care în sine și conține o istorie — de Balzac?

Din cetirea continuă, studentul din strada Lesdiguières trece la scriere continuă și ca o urmare naturală se pune la versuri. Dante desemna, Rafael făcea sonete; și era un mare actor comic, al cărui nume nu ni-l amintim în acest moment, care totdeauna protesta cu lacrimi în ochi, că tragedia era vocațiunea sa, cu tôte că n'avea decât să se presinte auditorului, pentru a face publicul să pufnescă de râs. Viitorul autor al „Comediei umane“ fini prima sa contribuțiune la literatură. Era o tragedie de scenă numită „Cromwell“ citată de tinărul de Balzac însuși într'o adunare de amici și rude. Ea era codamnata și batjocorită de toți. Scriitorul fără talent fu rugat a întreprinde ori ce, afară de litere. Honoré acceptă verdictul atât de contrar așteptărilor sale, și se dete învins, însă numai întru cât privește vertificația; credința sa în isbândă ca un scriitor de prosă tot era neclintită. (Va urma.)

V a r i e t ă ț i

Avram Jancu judecat de inamicii săi. Despre eroul nostru din anii 1848/9 cetim următoarele într'o fôia ilustrată maghiară ~~Vasárnapi Ujság~~ (Gazeta Duminecei), care apare în Budapesta:

Nemijlocit lângă drumul de țără dintre Brad și Baia-Criș zace în mijlocul cîntirului, încungiurat cu un zid de pîtră, biserica gr. or. a localității Cebe, o zidire mare și simetrică, precum se ved adesea în satele cele mai avute maghiare și germăne. Padôba principală a cîntirului o forméază un ștejar uriaș, pe care noi — cinci său șese omeni mari — abia l' am putut cuprinde cu brațele întinse. Sub acest capo-d'opera al naturii ședeau odată la sfat vestiții revoluționari Horea și Cloșca împreună cu complici lor, de aci pleacă pentru a pune foc și a ucide omeni nevinovați. Sub acest arbore dorme somnul cel vecinic Avram Jancu, „regele munților“ odinioară, apoi cerșitorul de pe strade. Pétra mormentală cuprinde inscripțiunea următoare: „Avram Jancu Adv. Pref. Leg. Gem. Rom. în anu 1848/9 † 1872“, ceace însemnéază: Avram Jancu, avocat, comandantul suprem (prefectul) legiunilor gemine române în anul 1848/9. Acest monument l'a rădicat Sigismund Borlea, care în lupta pentru libertate s'a bătut în șirurile honveșilor unguri în contra armatei lui Jancu. — Jancu studiase și după praca juridică de pe atunci a fost promovat ca avocat la tabla regescă de atunci. Cultura sa era curat ungurescă, deôrece absolvase școli ungurești; purtarea sa plină de bună-cuviință, conversațiunea sa blândă și atrăgătoare. Atunci veniră evenimentele din 1848; sufletele deveniră roditore, dorințele se rădicară preste marginile posibilului; nimic nu se părea cu neputință, numai restabilirea referințelor și stărilor de mai înainte. Bunăstare generală, egalitate deplină era idealul tinerimei, și Jancu încă era un tinăr. Jobagii români din Transilvania, torturați de miseria, fură eliberați; acesta însă nu-i fu de ajuns Jancului, el voia să-i facă pe toți dintr'odată domni mari. Mai târziu susținu el — și de aceea a înebunit — că aceia, al căror interes suprem era nimicirea libertății ungurești, îi promisera tot ce visase el: împărțirea bunurilor nobile și erariale. Jancu le creșu și adună o armată în giurul său, pentru

a o conduce în contra Ungariei. Paporul alerga cu miile sub stindardele sale; îl considera ca pe un Mântuitor și-l numi regele munților. Când călăria înaintea caștelor sale pe un armăsar negru ca corbul în armatură bogată și togă albă la sunetul marșului lui Jancu, poporul ingenunchea înaintea lui și săruta pôlele hainelor sale. Cum să nu l' Jancu dór era mai puternic decât împăratul din Viena, că-ți fusese chiămat la putere de Dumnezeu însuși! Astfel se vorbea despre el în castre. El se opuse după putință la înaintarea armatei ungurești; nici odată însă nu l'a vedut cineva ucigând, punend foc, cum făceau adesea omenii săi. Întréga sa armată era o hordă de lotri (?! Red.), cari devastau, pângăriau și ucideau totul; numai el nu era crud. Singurul său scop — se'nțelege nerealisabil — era să facă stratul de jos al societății cel dintăi, cel mai puternic, cel mai bogat. — Lupta pentru libertate era terminată și Jancu se vedu mai îndepărtat de ținta sa, decât nici odată. Cine fusese mai înainte sêrac, remase și acum. Tribunii săi își procurară funcțiuni; Jancu nu voia să se mulțămescă cu așa ceva, el pretindea cu violință ceea ce i se promisese. Și când odată s'a jeliuit prea tare pentru acesta, fu prins, el, la care cu câteva luni mai înainte peregrinau curierii generalilor austriaci și rusești, ca și la un rege. Captivitatea sa nu ținu mult, dar destul de mult pentru a-l amări cu totul așa încât când fu învitat înaintea Domnitorului, care pe atunci cutriera țera și voia să-l distingă, Jancu nu urmă invitării acelora cari — după părerea sa — îl înșelaseră. Odată totuși se decise să călătoréscă la Viena, pentru a căuta dreptate acolo. Dar aci fu considerat ca un nebun, care cere lucruri imposibile. Poliția îi făcu cunoscut, că are să părăsescă cetatea în 24 de ore. El, care se credea un aliat, nu era suferit în cetatea împărătescă nici ca sudit. O părăsi dar în 8 ore. Ajungend acasă înebuni; își cumperă un fluer de păstor și cânta, rătăcind prin păduri și munți, marșul lui Jancu, această amintire din zile glorioase. Poporul era sêrac, atât de sêrac, ca și când n'ar fi existat nici odată un rege Jancu, și poporul sêrac îl chiăma la sine în casă și-l ospeta cu mâncare și bețură. El însă respundea la tôte întrebările cu un suris idiot său o pri-

vire melancolică. Dacă vorbia, se îngâmba cu aceea, că mai are o pretenziune de 16 ore în Viena, deoarece o părăsise în 8 ore. Ici și colo cerea dela cunoștinții săi 10—20 cruceri — pe rachiū. În curând dispăru și pietatea pentru el și fu batjocorit de aceia, pentru carii și pierduse mintea. Astfel își petrecu viața, până când morțea îl eliberă de toate chinurile în anul 1872. N'au făcut bine, de l'au îngropat sub arborele lui Horea și Cloșca; că-cî amintirea lui destéptă numai compătımire, ér nu oróre (!? Red.), ca a acelor monstri însetați de sânge. Si pôte că tot a fost bine, că l'au îngropat acolo. Acel momént sub ștejarul cel mare vestește, că pe un bărbat blând, care calcă pe urmele lui Horea, îl ajunge sórtea Jancului.

Pentru vegetariani. Unui medic Vienez, care ca apărător zelos al nutreméntului de plante esclusiv obicinuia a aduce bunăstarea copiilor săi ca exemplu pentru bunul rezultat al vegetarianismului, i s'a întâmplat de curând ceva neplăcut. Mai mulți colegi de ai lui, carii erau de altă părere în privința vegetarianismului, nu prea voiau să credă probei vii aduse de medicul vegetarian și rugară pe soția lui să le descopere secretul acelei stări înfloritoare a copiilor, deși după preceptele tatălui plantele și alaturile erau singurul lor nutremént. Buna femeia mărturisii hesitând, că pe când se află tatăl la masă, copiii într' adevăr capătă numai spénac seú alte verdețuri. Înainte de acesta însă li se administréază o bună rațiune de carne; de aci înfățișarea lor înfloritoare.

Doctorul Tanner. Dumineca ce trecu escentricul doctor Tanner împlini cele 40 de zile ce se îngagiase să nu mănânce spre a proba lumii că omul pôte trăi fără hrană și numai cu apă și aer.

Diarele ne aduc șcirea despre ajungerea sa la a 38-a zi de nemăncare. Negreșit că va fi triumfat și de cele două ce i-au mai rămas, nu fără multă greutate.

După aménunțele primite dela New-York se spune că are aspectul unui cadavru. Pelea-i e galbenă, obrajii trași, ochii afundați, mânila ca ale unui schelet. Abia se ține pe picioare, abia se mai pôte îmbrăca și a devenit și mai nervos ca ori-când.

Temperatura corpului, pulsul, mișcarea respirătoare, funcționarea peleii sunt toate mai în aceleși condițiuni normale.

În totă această afacere, care nu pôte folosi în nimic științei, unii cred că se amestecă și nițică șarlatania, că-cî se crede că în apa simplă și în apa gazoasă ce o bea s'ar amesteca și ore-care substanțe nutritive, alții cred că acest doctor e d' o perfectă bunăcredință.

Pôte să fiă și un fel de maniac numitul doctor. Astfel se spune că el a vrut să obicinuiască și pe soția sa cu nemăncarea, dar acesta, ca o bună americană, n'a vrut să se desbere de bunul obicei d'a mânca de trei ori pe zi și a preferit să se despartă de un asemenea soț, cerând dela tribunal un divorț ce fără greutate i s'a acordat.

Ca o altă curiositate a acestui lung post, nebun seú eroic după diferite păreri, se mai pôte spune că el și-a găsit un imitator. Un alt medic din Lyon a făcut prinsórea pe 100 napoleoni de aur că nu va mânca 15 zile. În curând negreșit că vom mai auzi și de alți imitatori. (B. p.)

Inteligența unui măgar. Naturaliști celebri au făcut adesea observațiunea că omul nu-și dá séma de minunata sagacitate ce arată animalele care sunt tratate cu blândete și iubire de stăpânii lor. Ecă un exemplu, pe care îl găsim în „Little Falks Magazine“.

Un țeran spaniol, locuind una din suburbiile Madridului, avuse timp îndelungat obiceiul de a se duce în oraș, conducând un măgar încărcat cu ulcioare cu lapte pentru clientela sa. Se întâmplă că într'o zi țeranul se îmbolnăvi și femeia sa propuse a trãmite pe măgar să facă singur colinda obicinuită.

Stăpânul consimțind la acesta, coșurile primiră ulcioarele pline cu lapte, ér un petec de hârtia atârnat de

samarul măgarului ruga pe clienți a se servi ei înșiși după trebuințele lor și de a pune ulcioarele la locul lor în coșuri.

Măgarul plecă singur și se întorse după un timp ore-care cu ulcioarele góle și tóte la locul lor.

Proprietarul măgarului, ducându-se să ia informațiuni, se încredință că măgarul se oprise la pórta fiă-caruia din clienții stăpânului seú fără să se fi înșelat o singură dată și că chiar, când a fost lăsat să aștepte, trăsese clopotelul cu dinții săi.

Din ziua aceea măgarul își face regulat colinda și e probabil că aparițiunea sa la oră ficsă e așteptată de fiecare client, cum se aștepta, sunt acum patru-șeci de ani, deligența la țera.

Acastă istorioră nu numai că servă spre lauda inteligenței unui animal care trece de prototipul stupidității, dar și spre lauda proverbialei onestității a claselor inferioare din Spania, pintre care furturile sunt tot așa de necunoscute ca și la Highlands din Scoția, seú în Vestul Irlandei. (Rom.)

Bibliografiă.

O călătorie în Dobrogea, de Teodor T. Burada. Iași 1880. Tipografia națională, strada Alecsandri. Prețul 2 lei.

Despre creștăturile plutașilor pe Cherestele și alte semne doveditore de proprietate la Români, de Teodor T. Burada. Iași 1880. Tipografia H. Goldner, strada primăriei. Prețul 1 lei.

— **Diare noué:** Solidaritatea, diar al lucrătorilor tipografi apare odată pe săptămână în București. Abonamentul pe an 10 lei, pe 6 luni 5 lei, pe trei luni 2 lei 50 bani. Pentru elevi prețul jumătate. — Bukarester Tageblatt, diar politic germán, apare în format mare în totă ziua afară de Lunia. Abonamentul pentru România pe an 35 fr. pe 6 luni 18 franci, pe 3 luni 10 fr. Numérul 15 centime. Pare un jurnal serios, cu program strălucit și stabilit pe piciorul jurnalelor mari.

Gicitură pătrată.

de G. M. Zănescu.

Literele din quadratul de mai jos să se așeze astfel ca să formeze 5 cuvinte, cart cetându-se de sus în jos și dela stânga spre dreapta să fiă tot aceleși și adevă:

1. un nume feminin,
2. un stat în Africa,
3. se mai dice și vîrstă,
4. un popor barbar,
5. un verb.

A	A	A	A	A
A	A	A	E	E
E	E	G	L	L
N	N	R	R	T
T	T	T	T	T

Deslegarea giciturii de șah din N-rul 18 este:

Azi ni se 'mplinesce auriul vis de secle,
De-a vedea 'nvieră mării nóstre vechie,
De-a privi pre fiii acestui brav popor,
În stat independent! ca 'n timpul de eroi,
Când nu creșeau ciocoi și lași între noi!

Poesia de J. Popșu.

Deslegare nimerită primirăm dela: D-na Emilia Onciu n. Ciavoșchi din Usdin; D-ra Ludovica Huza din Gherla; Dl. Ganealv din Smeac.